

Milla Niinistö

”Onnellinen loppu, semmonen kuin Aku Ankassa”

Lasten kokemukset satujen monipuolisesta käytöstä

Opinnäytetyö

Kevät 2021

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Milla Niinistö

Työn nimi: ”Onnellinen loppu, semmonen kuin Aku Ankassa” – Lasten kokemukset satujen monipuolisesta käytöstä

Ohjaaja: Virpi Nikkola, lehtori

Vuosi: 2021

Sivumäärä: 62

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, pitävätkö 5–6-vuotiaat lapset enemmän äänikirjoista vai perinteisen kirjan kuuntelemisesta sekä kokevatko lapset, että sadut voisivat auttaa lasta jotenkin. Opinnäytetyössä myös tutkittiin, onko sadutus ja satuhieronta tuttuja käsitteitä lapsille, ja mitä he ovat niistä mieltä. Tavoitteena oli tuottaa tietoa satujen tärkeydestä erityisesti varhaiskasvattajille mutta myös esimerkiksi lasten vanhemmille, sukulaisille ja läheisille sekä muille aiheesta kiinnostuneille.

Teoriaosuudessa avataan käsitteitä satu, äänikirja, sadutus ja satuhieronta. Niiden tärkeyttä pohditaan lapsen kehityksen kannalta. Teoriaosuudessa käydään myös lyhyesti läpi yleisesti varhaiskasvatusta ja miten satujen tulisi olla jokapäiväisessä varhaiskasvatuksessa mukana. Tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusta varten haastateltiin kymmentä 5–6-vuotiasta lasta yksilohaastatteluina eräässä Seinäjoen päiväkodissa. Haastattelut toteutettiin joulukuussa 2020. Ennen haastatteluja haastattelukysymykset jaettiin eri teemoihin, sillä aineistokeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastattelujen jälkeen aineisto litteroitiin, jonka jälkeen se teemoitettiin. Aineiston analysoinnissa käytettiin sisällönanalyysiä.

Haastattelun teemoja olivat kokemus satujen kuuntelemisesta, kokemus satuhahmoista ja satujen tapahtumista, sadutus ja satuhieronta. Tutkiessa pitävätkö lapset enemmän äänikirjoista vai perinteisen sadun kuuntelemisesta, selvisi, että vastaukset olivat hyvin tasaiset. Äänikirjat kuitenkin sai yhden äänen enemmän. Yli puolet vastanneista kertoi satujen auttavan nukahtamisessa. Satujen koettiin myös rauhoittavan ja auttavan lohduttamisessa, jos lapsella on paha mieli. Sadutus oli lapsille käsitteenä vieras ja alle puolia lapsista oli sadutettu. Haastateltavat kertoivat, että sadutuksessa kivointa oli se, kun äiti kirjoitti sadun ylös sekä se, että sai piirtää ja kertoa tarinaa. Satuhieronta oli käsitteenä tutumpi, ja kaikki tiesivät, mitä se tarkoittaa. Haastateltavien lasten mielestä satuhieronnassa kivointa oli rauhoittuminen sekä itse hierominen. Sen kerrottiin tuntuvan muun muassa kivalta, hyvältä ja rentouttavalta.

Avainsanat: satu, äänikirja, sadutus, satuhieronta, varhaiskasvatus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: SeAMK, School of Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor of Social Services

Author: Milla Niinistö

Title of thesis: "Happy Ending, as in Donald Duck" – Children's Experiences of the Versatile Use of Fairy Tales

Supervisor: Virpi Nikkola, lecturer

Year: 2021

Number of pages: 62

Number of appendices: 3

The purpose of this thesis was to find out whether 5- to 6-year-olds prefer audiobooks or listening to a traditional book, and whether the children feel that the fairy tales could help them somehow. It was also studied in this thesis whether story crafting and fairy tale massage are familiar concepts to the children, and how they feel about them. The goal was to provide information about the importance of fairy tales, especially for early childhood educators but also, for example, to parents, relatives and those close to the children, as well as others interested in the subject.

In the theory section, the concepts of fairy tale, audiobook, story crafting and fairy tale massage are opened up. Their importance in the child's development is pondered. Early childhood education is briefly reviewed in the theory section and how fairy tales should be a part of everyday early childhood education. This study is a qualitative research. Ten 5- to 6-year-old children were interviewed for this study as individuals in a certain kindergarten in Seinäjoki. The interviews were completed in December 2020. Before the interviews, the interview question was split into different themes, using thematic interview as the data collection method. After the interviews, the material was transcribed, and subsequently themed. Content analysis was used when analysing the data.

The themes of the interview were the experience of listening to fairy tales, the experience of fairy tale characters and events, story crafting and fairy tale massage. While researching whether the children prefer audiobooks or listening to a traditional fairy tale, it turned out that the answers were quite even. However, audiobooks got one more vote. More than half of the respondents told that fairy tales help them fall asleep. Fairy tales were also perceived to calm and help comfort if the child feels bad. Story crafting as a concept was unfamiliar to the children and less than half of them had been story crafted. The respondents told that the nicest part of the fairy tale was when the mother wrote down the fairy tale and that she allowed to draw and tell the story. The concept of story massage was more familiar, and everyone knew what it meant. According to the children interviewed, the nicest part of it was calming down and the massaging itself. It felt nice, good and relaxing, among other things.

Keywords: fairy tale, audiobook, story crafting, story massage, early childhood

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvioluettelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
2 VARHAISKASVATUS.....	9
3 SADUT, SADUTUS JA SATUHIERONTA.....	11
3.1 Satu ja sadun historia.....	11
3.2 Sadun rakenne.....	12
3.3 Satujen eri muodot.....	13
3.4 Äänikirjat.....	14
3.5 Sadutus.....	16
3.6 Satuhieronta.....	18
4 SADUT LAPSEN KEHITYKSEN TUKENA.....	22
4.1 Jo pienelle vauvalle lukemisella on merkitys.....	22
4.2 Lapsen kielellinen kehitys on sidoksissa myöhempään koulumenestykseen	22
4.3 Aikuisten esimerkki vaikuttaa lapsen asenteisiin lukemista kohtaan.....	24
4.4 Tunnetaitojen ja moraalien kehitys.....	24
4.5 Sadut ja kuvat kehittävät lapsen mielikuvitusta.....	26
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	28
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet.....	28
5.2 Laadullinen tutkimus.....	28
5.3 Teemahaastattelu.....	29
5.4 Aineiston analyysi.....	31
5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	32
6 TUTKIMUSTULOKSET.....	35
6.1 Taustatietoa haastatelluista.....	35
6.2 Lasten kokemukset saduista.....	35
6.2.1 Mikä saduissa ja niiden kuuntelemisessa on parasta?.....	35

6.2.2	Äänikirjan vai perinteisen kirjan lukeminen	37
6.3	Lasten kokemukset satujen tapahtumista	40
6.4	Sadutus ja satuhieronta	42
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	45
7.1	Äänikirjat ovat myös lasten suosiossa.....	45
7.2	Sadut voivat auttaa lasta tiedostamattomasti	47
7.3	Sadutus ja satuhieronta vaikuttavat positiivisesti lapsiin	49
7.3.1	Sadutus.....	49
7.3.2	Satuhieronta.....	50
8	POHDINTA	52
	LÄHTEET	56
	LIITTEET	62

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Äänikirja vai perinteisen kirjan kuuntelu.	37
Kuvio 2. Tyttöjen ja poikien jakauma.....	39
Kuvio 3. Vastaajien ikäjakauma	40
Kuvio 4. Mikä satuhieronnassa on kivaa?	43

1 JOHDANTO

Sadun tarkka määrittely on hyvin vaikeaa, mutta yleisesti satu on kertomataidetta, jossa on useita episodeja ja jossa on normaalitajunnan ylittäviä kokemuksia. Sadut perustuvat kuitenkin mielikuvitukseen, kansan uskomuksiin ja myytteihin eikä arkitodellisuus, aika tai paikka aseta niille rajoja. Satuihin liittyy usein yliluonnollisia asioita, jotka tapahtuvat todentuntuisessa ympäristössä. Nämä yliluonnolliset asiat hyväksytään elämään kuuluvina, ja niihin suhtaudutaan luontevasti. Satujen kiehtovuus perustuu lumoaviin tapahtumiin ja yllätyksiin sekä siihen, että lukija tai kuulija on useimmiten askeleen edellä sadun henkilöitä. Saduissa onkin yleensä samanlainen rakenne, ja sen vuoksi lukija tai kuulija voikin arvata, että esimerkiksi valheesta seuraa rangaistus. Vuosien aikana satujen vakavuus on vähentynyt, mutta sadun keskeinen olemus on pysynyt samana. Nykyäänkin satujen keskeisenä sanomana on hyvän ja pahan taistelu, jonka lopuksi hyvä voittaa. (Ylönen 2000, 9–11, 26.)

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia lasten näkökulmasta, mitä mieltä he ovat saduista, sadutuksesta sekä satuhieronnasta. Tutkimuskysymykseni ovat, pitävätkö 5–6-vuotiaat lapset enemmän äänikirjoista vai perinteisen kirjan kuuntelusta, miten sadut voivat auttaa lasta sekä onko sadutus ja satuhieronta tuttuja asioita lapsille. Tutkimukseni tarkoituksena on tuottaa tietoa erityisesti varhaiskasvatuksen henkilökunnalle mutta myös kaikille asiasta kiinnostuneille kuten lasten vanhemmille tai muulle sosiaali- ja terveysalalla työskenteleville. Tutkimuksen toteutin eräässä Seinäjoen päiväkodissa, jossa kävin haastattelemassa kymmentä 5–6-vuotiasta lasta. Valitsin haastatella nimenomaan lapsia, sillä halusin huomioida lasten osallisuuden tärkeyden. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2019) mukaan lapsen osallisuuden tarkoituksena on se, että lapsi saa olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Ikään katsomatta myös lapsilla on oikeus saada tietoa heitä koskevista asioista sekä lausua niistä omat näkemyksensä.

Opinnäytetyössäni kerron ensin varhaiskasvatuksesta yleisesti ja nostan esille yhden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018, 40) kirjatun oppimisenalueen, joka on Kielten rikas maailma. Tämän jälkeen avaan sadun käsitettä ja sen eri kehitysvaiheita. Seuraavaksi kerron äänikirjoista ja niiden vaikutuksesta ihmisiin.

Äänikirjasovelluksista otan esille Lukulumon, sillä se on erityisesti varhaiskasvatukseen tarkoitettu äänikirjasovellus. Tämän jälkeen avaan käsitteitä sadutus ja satuhieronta sekä sitä, miten ne vaikuttavat lapsen kehitykseen. Teoriaosuuden lopuksi tuon esiin vielä yleisesti, kuinka monipuolisesti sadut vaikuttavat lapsen kehitykseen ja miten tärkeää olisi lukea lapselle. Tämän jälkeen kerron, kuinka toteutin tutkimukseni ja millaisia tutkimustuloksia sain. Lopuksi avaan vielä tutkimukseni johtopäätökset sekä pohdin opinnäytetyöprosessiani.

Opinnäytetyöni aihe on tärkeä, sillä satujen lukemisella on monia positiivisia vaikutuksia lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta. Ylösen (2000, 27–29, 63) mukaan satujen tarkoituksena on ensinnäkin tarjota lapselle yllätyksiä, ihmeitä, seikkailuja sekä jännitystä ja niiden kautta tuottaa iloa. Ehkä tärkein tehtävä saduilla on kuitenkin tukea lapsen henkistä hyvinvointia ja kehitystä. Lapsi voi samaistua tai tuntea läheiseksi sadun henkilön, joka sadun tapahtumien edetessä selviää yksin vastoinkäymisistä tai oppii luottamaan itseensä ja näin rohkaisee sekä tukee lasta itsenäistymään. Satujen kautta lapsi voi myös purkaa aggressioita ketään vahingoittamatta. Lisäksi lapsi voi satujen avulla kohdata elämässä olevia tai tulevia vaikeita asioita turvallisesti. Sadun hahmoilla voi olla samankaltaisia ongelmia kuin lapsella, joista he kuitenkin selviytyvät. Sadut luovatkin mahdollisuuden kohdata elämän haasteita tavalla, joka tuottaa lapselle sadun lopuksi iloa. Lapsi voi oppia satujen kautta myötäelämistä, jos lapsi ei esimerkiksi näytä välittävän toisten tunteista. Hän voi huomata, että saduissa arvostetaan ystävällistä ja toiset huomioon ottavaa käytöstä, kun taas ylimielisyyttä ja töykeyttä paheksutaan ja niistä rangaistaan. Sadut auttavat lasta keskittymään kuuntelemiseen, mutta myös ymmärtämään kuulemansa.

Sosionomi (AMK) voi saada varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyden suoritettuaan lastentarhanopettajan kelpoisuuden tuottamat varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot vähintään 60 opintopisteen laajuisena osana sosionomi (AMK) -tutkintoon edellyttäen, että hän valmistuu 31.7.2023 mennessä. (Talentia 2018). Sosionomin on siis mahdollista työskennellä varhaiskasvatuksessa, jonka vuoksi opinnäytetyöstäni on sosionomin työkentällä hyötyä. Opinnäytetyöni aihe on myös ajankohtainen, sillä sadut tulevat luultavasti olemaan aina tärkeä osa lapsen kehitystä, vaikka ne ajan kuluessa muuttaisivatkin muotoaan.

2 VARHAISKASVATUS

Valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 14) varhaiskasvatus on määritelty yhteiskunnalliseksi palveluksi, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tärkeimpiä tehtäviä ovat lasten kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen yhteistyössä huoltajien kanssa. Myös varhaiskasvatustulaisissa (L 540/2018) 1 luvun 2§:ssä varhaiskasvatus määritellään lapsen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.

Varhaiskasvatustulain (L 540/2018) 1 luvun 3§:n mukaan varhaiskasvatuksen yksi tavoitteista on toteuttaa leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 40) mukaan pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä kuvataan oppimisen alueilla. Oppimisen alueet ovat jaettu viideksi kokonaisuudeksi, jotka ovat Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni sekä Kasvan, liikun ja kehityn. Oppimisen alueiden tarkoituksena on ohjata henkilöstöä monipuoliseen ja eheytettyyn pedagogiseen toiminnan suunnitteluun sekä toteuttamiseen lasten kanssa yhdessä tehden. Tämän opinnäytetyön kannalta olennaisin kokonaisuus on Kielten rikas maailma.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 40) mukaan yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä on vahvistaa lasten kielellisiä taitoja ja valmiuksia, kehittää lapsen kielellistä identiteettiä sekä vahvistaa uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen rikas maailma -kokonaisuudessa korostetaan lasten osallisuutta, työntekijöiden sensitiivisyyttä sekä kasvattajien tietoista suhdetta kieleen ja sen opettamiseen (Pihlaja & Viitala 2018, 186). Opetushallituksen (2021) mukaan kielen kehityksen osa-alueita ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen ja puheen tuottamisen taidot, kielenkäyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavarasto sekä kielitietoisuus. Näiden taitojen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita, ilmaisee itseään sekä hankkii tietoa. Monipuolinen vuorovaikutus ja kieliympäristö, jossa lapselle annetaan kannustavaa palautetta hänen kielenkäytöstään ja vuorovaikutustaidoistaan, tukee lapsen kielellisiä taitoja sekä kielellistä kehitystä. Tämän

vuoksi varhaiskasvatuksessa tulee vahvistaa lapsen kielen käyttöä ja uteliaisuutta, sillä nämä kannustavat vuorovaikutukseen aikuisten ja muiden lasten kanssa.

Laakson (2018, 1–2) mukaan lasten vuorovaikutukselliset taidot, kielelliset valmiudet ja kielenkäyttötaidot ovat yksilöllisiä riippuen esimerkiksi lapsen iästä sekä siitä, millaisissa kielellisissä ympäristöissä he ovat kasvaneet. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on pyrkiä vahvistamaan näitä taitoja ja valmiuksia. Pihlajan ja Viitalan (2018, 188) mukaan varhaiskasvatuksen vahvuutena onkin ollut lapsen kielellisen kehityksen edistäminen ja lapsen sanavaraston laajentaminen. Varhaiskasvatuksen työntekijöillä on välineitä ja kykyä ymmärtää, opettaa ja ohjata lasten kieltä, puhetta sekä vuorovaikutustaitoja. Työntekijät huomaavat myös mahdolliset kielellisen kehityksen haasteet, mutta he eivät kuitenkaan keskity vain ongelmiin vaan näkevät niin lapsessa kuin hänen kehityksessään ja oppimisessaankin vahvuuksia kehittymistavoitteiden rinnalla. Tärkeintä onkin se, että jokaiselle lapselle pyritään turvaamaan mahdollisuus ilmaista itseään, tulla ymmärretyksi sekä ymmärtää toisia (Laakso 2018, 2). Opetushallitus (2021) muistuttaa, että varhaiskasvatuksen lisäksi myös kodin asenteilla, esimerkeillä ja tarjolla olevilla lukuympäristöillä on suuri merkitys lasten vähitellen kehittyviin taitoihin.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on tullut uutena käsitteenä monilukutaito. Monilukutaito tarkoittaa erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja, ja se on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen ja vuorovaikutuksen kannalta keskeinen perustaito. Monilukutaitoon sisältyy myös erilaisia lukutaitoja kuten medialukutaito. Mediakasvatuksen yksi tavoite onkin monilukutaito, johon kuuluu median tulkitseminen ja ymmärtäminen sekä median tuottamisen taito. (Opetushallitus 2021.)

Seinäjoen kaupungin oman varhaiskasvatussuunnitelman Meirän vasun (2017, 31) mukaan tärkeää uusien käsitteiden opettelussa ja sanojen ja tekstien merkitysten pohtimisessa on kiireetön keskustelu, lukeminen, tarinoiden kerronta sekä erilaisten ilmiöiden tutkiminen. Henkilöstön tehtävänä on tutustua lasten kanssa monipuolisesti lastenkirjallisuuteen ja samalla herättää ja lisätä heidän kiinnostustaan suullista sekä kirjoitettua kieltä kohtaan. Lapsille on hyvä myös kertoa tarinoita ja kannustaa heitä keksimään niitä itsekin.

3 SADUT, SADUTUS JA SATUHIERONTA

3.1 Satu ja sadun historia

Satu on kerronnan muoto, joka etenee mielikuvituksen varassa ja näin ylittää todellisuuden rajat (Karppinen ym. 2001, 147). Alun perin sadut ovat olleet aikuisten toisilleen kertomia tarinoita, jotka muokkautuivat vähitellen 1800-luvulla lastenperinteeksi. Useimmiten saduissa kerrotaan sankareiden yliluonnollisista seikkailuista, maagisista taioista ja ilmiöistä tai epäonnistista tapahtumista, joista kuitenkin lopulta selvittää onnellisesti. (Kolu 2010a, 9.) Satujen tapahtuma-aika ja -paikka ovat yleensä epämääräisiä ja niiden asenne on maallinen. Lisäksi sadut ovat epäpyhiä ja päähenkilönä voi olla ihminen tai ei-ihminen. (Mäki & Arvola 2009b, 22.) Kolun (2010a, 11) mukaan satujen tutkijat erottelevat sadut kansansatuihin, ihmesatuihin ja taidesatuihin.

Tunnetuimpia kansansatujamme ovat Grimmin veljesten sadut, joita kuvataan usein julmiksi (Ylönen 2000, 17). Kolun (2010a, 10) mukaan Jacob ja Wilhelm Grimm keräsivät ja toimittivat kansansatukokoelmansa romantiikan aikakaudella, jolloin kansansadut nousivat merkittävään asemaan Euroopassa. Ylönen (2000, 17) mukaan Grimmin veljesten sadut ovat syntyneet eri aikakausina ja matkanneet erilaisten ihmisten kertomina. Kolu (2010a, 10) toteaa, että Grimmin veljesten teos sisältää kansansatuja, ihmesatuja ja faabeleita sekä varoitustarinoita ja legendoja. Ylönen (2000, 17) mukaan näihin Grimmin satuihin kuuluu monia klassikkosatuja, joita ovat muun muassa Tuhkimo, Punahilkka, Ruusunen sekä Hannu ja Kerttu. Grimmin saduissa oleellista ovat sankarit, sankarittaret ja yliluonnolliset olennot. Yliluonnollisten olentojen kuten menninkäisten ja noitien lisäksi Grimmin saduissa on usein taikasanoja tai -esineitä, jotka saavat aikaan ihmeitä ja tekevät kertomuksista satuja. Grimmin satujen kokoelma on ilmestynyt ensimmäisen kerran alkuperäisessä muodossaan suomeksi vuonna 1999. Kolu (2010a, 10) kuitenkin kertoo, että kokoelma satuja suomennettiin pieninä satuvihkoina jo vuosina 1848–67.

3.2 Sadun rakenne

Oli satu sitten kansansatu tai nykyaikana kirjoitettu satu, siinä on poikkeuksia lukuun ottamatta suunnilleen samanlainen rakenne. Niissä on olennaista sadun kulku, henkilöiden toiminta sekä tapahtumat ihmeineen, taikoineen ja yliluonnollisine olentoineen. Sadun rakenteen on oltava toimiva, sillä se on säilynyt samana vuosisadasta toiseen. Lapselle voi olla tärkeää, että hän osaa ennakoida tapahtumien kulkua kokonaisuutta hahmottaessaan ja hän voi luottaa oikeudenmukaiseen loppuratkaisuun. Sadun tietty kaava ei tee saduista kuitenkaan kaavamaisia, sillä sadun yksityiskohtia ei tiedetä. Niiden tarkoituksena on yllättää ja kertoa ihmeistä. (Ylönen 2000, 12, 14.) Sadun tulisi alkaa jollain etäännyttävällä tavalla, jotta lapsi tietää olevansa siirtymässä arkitodellisuudesta ja nykyajasta sadun maailmaan. Sadun juonen tulisi olla hyvin selkeä, sillä monimutkainen juoni saattaa hämmentää lasta. Hyvässä sadussa ongelmat tuodaan esille tiiviissä muodossa, ja se yksinkertaistaa kaikki tapahtumat. Myös yksityiskohdat on jätetty pois. Selkeän juonen lisäksi sadun hahmot tulisi kuvata selkeinä. (Mäki & Arvola 2009a, 38.)

Sadun juoni alkaa usein ongelmalla, josta on selviydyttävä. Tällainen ongelma voi olla esimerkiksi mahdottomaltakin tuntuva tehtävä tai odottamaton tapahtuma. Joskus sadun sankari voi joutua vaarallisiin tehtäviin hänen lähtiessä etsimään seikkailuja. Joskus ongelmasta on selviydyttävä itsenäisesti, mutta joskus yliluonnolliset olennot kuten menninkäiset tai vaihtoehtoisesti tavalliset ihmiset saattavat auttaa. Yleensä noita mutta myös pahansuopa ihminen voi yrittää estää tavoitteeseen pääsyssä. Kun satu etenee, päähenkilö oppii niin omista kuin toistenkin kokemuksista. Päähenkilö oppii luottamaan itseensä mutta myös ystäviinsä, sillä hän huomaa, että hän ei välttämättä selviydy yksin. Hän tarvitsee apua, saa sitä ja voi antaa itsekin sitä muille. Ennen ongelmien ratkaisua sadussa on jokin kriisi. Tässä kohtaa joissain saduissa pahuudesta voidaan esimerkiksi rangaista. Kun kriisi on selätetty, sankarin elämässä tapahtuu muutos. Tämä muutos on välttämätön tehtävässä onnistumiselle tai vaikeuksien voittamiselle. Vasta sadun lopussa hyvyydestä palkitaan ja päähenkilö hyväksytään, häntä rakastetaan ja hänen elämänsä näyttää onnelliselta. Tämän jälkeen satu loppuu. (Ylönen 2000, 12–14.) Mäen ja Arvolan (2009, 38) mielestä hyvän kaavan peruselementtejä ovat etäännyttävä alku, selkeä juoni ja hahmot, hyvän ja pahan taistelu, sankarin selviäminen sekä onnellinen loppu.

3.3 Satujen eri muodot

Vanhimpia sadun muotoja ovat kansansadut, jotka syntyivät ja muokkaantuivat aina uudelleen kerrontatilanteessa (Karppinen ym. 2001, 147). Kansansatujen kertojia on ollut useita, ja jokainen heistä on muokannut kuulemansa sadun omanlaisekseen (Kolu 2010a, 9). Vanhat kansasadut kertovat kyseisten kansojen ja maiden perinteistä sekä eri kulttuureista. Vaikka vanhoista tarinoista onkin jäänyt monet stereotyyppiat, vanhoja tarinoita ei pidä välttää. Päinvastoin niitä tulisi lukea, sillä ne kertovat historiasta sekä sukupolvet ylittävästä jatkumosta. Kansasadut voimistavat historiantajua sekä opettavat ymmärtämään erilaisuutta. (Seppänen 2015, 33.) Kansansadut jaetaan vielä omiksi alalajeikseen, joita ovat eläin-, legenda-, pila-, novelli- ja ketjusadut (Kolu 2010a, 11). Näille saduille ominaisia piirteitä ovat konventionaalinen avaus sekä rajoitettu kertoma-aika. Lisäksi totuusarvo on määritelty vähäiseksi sekä näyttämö ajattomaksi ja paikattomaksi (Mäki & Arvola 2009b, 22).

Ihmesatu ja kansansatu eroavat toisistaan nimenomaan ihmesaduissa esiintyvistä fantasia-aineuksista. Ihmesatujen päähenkilöinä toimii yleensä ihminen, mutta sadussa on mukana vähintään yksi ”ihmeellinen” elementti, kuten puhuva eläin, taikasine tai yliluonnollinen henkilöahmo, joka voi olla vaikka keiju tai menninkäinen. Sadun ihmeellinen elementti voi olla myös esimerkiksi muodonmuutos tai ihmisen suorituskyvyn ylitys. Ihmesatujen suosituimpia juoniaiheita ovat olleet sankareiden ja heidän vastustajiensa taistelut. Lisäksi ihmesadut sisältävät usein yksilön sisäisen kasvun ja kehitystarinan. (Kolu 2010a, 11–12, 14–15)

Kansansadun alkuperäinen kertoja on tuntematon, kun taas fiktiivisen, kaunokirjallisen sadun tekijä on kirjailija. Fiktiivinen kaunokirjallisuus onkin kehittynyt 1800-luvun puolivälissä vähitellen kansansatujen ja ihmesatujen pohjalta mielikuvitukselliseksi, useita episodeja sisältäväksi kertomukseksi. Sille olennaista on selkeä juonirakenne, ja se sisältää sarjan aiheita eli motiiveja tai episodeja. Tällaisissa saduissa esiintyy yleensä sankarien yliluonnolliset seikkailut, maagiset ilmiöt, taitat tai epäonniset tapahtumat, joista lopuksi kuitenkin selvitään onnellisesti. Tapahtumat sijoittuvat epätodelliseen maailmaan tai tunnistamattomaan paikkaan, jossa henkilöt eivät ole tarkasti määriteltyjä. (Kolu 2010a, 9, 13.)

1900-luvulla lastenkirjallisuutta on alettu mieltämään yhä enemmän taiteeksi (Kolu 2010b, 36). Taidesadut ovat kirjailijoiden laatimia satuja. Näissä saduissa hyödynnetään ihmesaduista tuttuja elementtejä, mutta sen lisäksi kirjailija myös itse synnyttää uusia fantasiahahmoja. (Karppinen ym. 2001, 147.) Kolun (2010b, 36) mukaan taidesaduissa luodaan usein myös ajatuksen avulla uusia maailmoja, jolloin suorista kasvatusohjeista siirrytään maailmankuvalliseen pohdintaan. Taidesaduissa näkyy usein arvomaailman muutokset sekä muuttunut lapsikäsitys. Uusissa saduissa kertoja pyrkii näkemään maailman lapsen silmin. (Karppinen ym. 2001, 147.) Tämän vuoksi sadut koskettavatkin lasta, sillä niissä esitetään sanoin ja teoin se, mikä lapsen mielessä liikkuu. Sadut kuvaavat lasten tai ylipäänsä ihmisten tavanomaisia pelkoja, mutta ne myös johtavat aina rauhoittavaan, onnelliseen lopputulokseen. (Ojanen ym. 1980, 17–18.) Satujen onnellinen loppu auttaa lasta luomaan tulevaisuudentoivoa. Ne antavat lapsille myös voimaa kestää ahdistaviakin kokemuksia omassa elämässä. Lapset voivat haluta kuunnella saman sadun moneen kertaan. Sadun lukeminen useaan kertaan antaa lapselle mahdollisuuden kehittyä, kypsyä ja tuntea hallinnan tunteen. (Järvinen ym. 2009, 177.)

3.4 Äänikirjat

Äänikirjat ovat ääneen luettuja kirjoja, joita voi kuunnella esimerkiksi älylaitteilla tai tietokoneella. Äänikirjat ovat melko uusi ilmiö, mutta äänikirjasovelluksia löytyy jo useampia, ja niiden suosio on kasvanut hurjaa vauhtia. Maksullisten äänikirjasovellusten lisäksi niitä voi lainata esimerkiksi kirjastosta tai kuunnella Yle Areenasta. Äänikirjat houkuttavat kirjallisuuden pariin ihmisiä, jotka eivät muuten lue kirjoja, mutta tuovat myös vaihtelua niille, jotka lukevat muutenkin paljon. Äänikirjat mukautuvat hektiseen arkeen usein hyvin, sillä niitä voi kuunnella sellaisissakin tilanteissa, missä perinteinen lukeminen ei ole mahdollista. (Malinen 2018.)

Malisen (2018) mukaan tutkimuksissa on selvinnyt, että äänikirjan kuuntelulla on samanlaisia stressiä lievittäviä ominaisuuksia kuin lukemisella. Yksi stressiä vähentävä ominaisuus on rauhallisuus sekä pitkään tarinaan uppoutuminen. Nämä elementit ovat lukemisessa mutta myös äänikirjojen kuuntelussa. Kirjan lukemisen hyviä puolia on se, että siinä ei voi juurikaan tehdä muuta yhtä aikaa, joten se saattaa

irrottaa ajatukset arjesta äänikirjaa paremmin. Äänikirjaa kuunnellessa taas tulee usein puuhattua sivussa jotain muuta. Stressin vähentämisen kannalta onkin oleellista se, pysyykö tarkkaavaisuus äänikirjassa vai lähteekö ajatus harhailemaan. Toisaalta äänikirjaa voi kuunnella samalla, kun tekee jotain muuta stressiä lieventävää aktiviteettia kuten luonnossa liikkumista. Näin stressi kaikkooa tehokkaasti. Joskus lukeminen voi olla työlästä, jos on esimerkiksi lukihäiriö. Tällöin äänikirja voi olla rentouttavampi vaihtoehto. Stoltin (2019) mukaan digikirjoilla on omat hyvät puolensa, jotka eivät välttämättä päde perinteisiin kirjoihin. Äänikirjat ovat erittäin helppo ja nopea tapa saada lapset mukaan tarinoiden maailmaan. Äänikirjat ovat helposti saatavilla esimerkiksi kännykkään, ja niitä voi kuunnella missä ja milloin vain. Lisäksi äänikirjat mahdollistavat lasta oppimaan sähköisten viestimien käyttäjäksi. Maailmamme muuttuu yhä enemmän sähköiseen muotoon, ja sähköisten kanavien tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään yhä enemmän. Tämän vuoksi onkin hyvä, että lapsi oppii käyttämään helposti ja luontevasti erilaisia sähköisiä viestimiä.

On tutkittu, että kirjan kuunteleminen kartuttaa sanavarastoa yhtä tehokkaasti kuin lukeminen. Äänikirjat voivat kuormittaa jopa enemmän kielellistä muistia, koska lukiessa kirjaa voi palata pitkän lauseen tai kappaleen alkuun, jos sen on ehtinyt unohtaa. Äänikirjaa taas on hieman vaivalloisempaa kelata taaksepäin. Kielioppisäännöt taas tarttuvat mieleen paremmin lukemalla, sillä kuuntelemalla ei esimerkiksi näe pilkutusta. Pitkien kertomusten lukeminen tai kuunteleminen kehittää ihmisen kognitiivista eli tiedollista järjestelmää, sillä ihminen tekee silloin usein havaintoja maailmasta ja sen säännönmukaisuuksista. Lukemalla ja kuuntelemalla äänikirjoja ihminen oppii myös ymmärtämään paremmin suurempia kokonaisuuksia ja syyseuraussuhteita. (Malinen 2018.)

Stolt (2019) pohtii sitä, että perinteisten kirjojen lukemisessa on paljon sellaisia hyötyjä, mitä digikirjojen kuuntelussa ei välttämättä ole. Aikuisen lukiessa lapselle he saavat ensinnäkin yhteistä aikaa mutta samalla läheisyyttä, joka on tärkeää lapsen kehityksen kannalta. Stolt kuitenkin muistuttaa, että äänikirjojen ja perinteisten kirjojen kuuntelemisessa on paljon samoja hyötyjä. Lapsi kuulee samat sanat, rakenteet ja kertomuksen rungon, kuuntelipa hän äänikirjaa tai perinteistä kirjaa. Kirjaa lukiessaan aikuinen voi avata lapselle outoja sanoja tai rakenteita, mikä taas laajentaa lapsen sanavarastoa hänen oppiessaan uusia sanoja ja tarkoituksia. Aikuisen

avattessa tekstin sisältöä lapselle ymmärrettäväksi lapsi jaksaa keskittyä paremmin sadun kuuntelemiseen. Samalla satua lukiessa vanhempi voi liittää tarinan lapsen omaan maailmaan juttelemalla yhteisistä kokemuksista. Nämä seikat voivat olla yhteydessä lapsen kielen ja vuorovaikutustaitojen kehittymiselle. Äänikirjat siis eivät voi korvata ihmisten välistä vuorovaikutusta ja lähellä olemista.

Varhaiskasvatukseen on suunnattu erityisesti Lukulumo-sovellus. Varhaiskasvatuksen yksi tärkeimmistä tehtävistä on lapsen kielellisen kehityksen tukeminen. Lukulumo tarjoaa laajan valikoiman laadukkaita kuvakirjoja suomeksi ääneen luettuina. Suomen kielen lisäksi osan kirjoista saa myös kymmenille eri kielille luettuina. Lukulumo mahdollistaa kirjojen lukemisen, katsomisen sekä kuuntelemisen, sillä sovellus yhdistää e-kirjan ja äänikirjan. Sovelluksella pystyy selailemaan sivuja, kuuntelemaan tai mykistämään ääniraitoja sekä zoomaamaan kuvien yksityiskohtiin. Sovellusta voi käyttää esimerkiksi kännykällä, tabletilla tai heijastamalla suurelle näytölle. Lukulumoon on valittu kirjat niiden kirjallisen ja taiteellisen arvon perusteella, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta, tiettyä ikäryhmää ajatellen tai suoraa käyttäjiltä tulleiden toiveiden perusteella. Lukulumon valikoima myös kasvaa jatkuvasti monella eri taholla. Kirjojen, kielen sekä kustantamoiden määrät ovatkin kasvamassa. Lukulumosta löytyy tällä hetkellä yli 450 suomenkielistä kirjaa ja niistä monia voi kuunnella yli 50 eri kielellä. Äidinkielen taito on yksi tärkeimmistä koulumenestykseen vaikuttavista tekijöistä. Tämä pohja luodaan jo varhaiskasvatuksessa. Lukulumon parissa lapsilla on mahdollisuus kehittää taitojaan suomen kielessä sekä omassa äidinkielessään. Tämä vahvistaa myös lapsen kulttuurista identiteettiä, mikä kuuluu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteisiin. (Lukulumo 2020.)

3.5 Sadutus

Saduttamista on tarinan sanatarkkaa kirjoittamista, tarinan lukemista ja kertojan toimien korjauksien tekemistä. Sadutuksen juuret yltävät 1980-luvun alkuun, jolloin koulupsykologi Monika Riihelä rupesi kehittämään sitä. (Kotka 2011, 15.) Karlssonin (2005, 100) mukaan aluksi Riihelän tarkoituksena oli käyttää sadutusta terapeuttisena välineenä lapsen itsetunnon ja osaamisen esille nostamisessa. Karlsson

(2013, 1111) toteaa, että Riihelä alkoi etsiä lasten omia ajatuksia, päättelyjä ja kuvauksia heidän elämästään. Koska esteenä lasten ajatusten projisoitumiselle olivat tiukasti jäsennellyt menetelmät, hän alkoi kokeilla uutta avointa tehtävää ennen siirtymistä varsinaiseen aiheeseen, ajan käsitteeseen. Hän pyysi lapsia kertomaan tarinan, jonka he halusivat kertoa. "Kirjoitan sen ylös niin kuin kerrot sen minulle, ja tarina on sinun omasi." Tähän päivään mennessä sadutus on muokkaantunut paljon, ja se on yleistynyt niin Suomessa kuin ulkomaillakin (Karlsson 2005, 100).

Sadutuksessa on sadutettava, joka on tarinan kertoja. Hän voi olla lapsi, nuori, aikuinen tai vanhus. Nuorin sadutettava on ollut kolme kuukautta ja vanhin on ollut lähes satavuotias. Sadutettavalla on tekijänoikeus satuunsa, ja hän saa päättää, kenelle satu luetaan, mihin sitä käytetään, miten sitä säilytetään ja saako sitä julkaista. Saduttajaksi kutsutaan taas henkilöä, joka kirjaa tarinan eli on aktiivinen kuuntelija sekä sadutuksen innostaja. Sadutusta voi käyttää melkein missä paikassa ja tilanteessa vain. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi koti, mummola, päiväkot, koulu, neuvola, kirjasto tai sairaala. Sadutusta voi hyödyntää myös vammais-toiminnassa, kansainvälisessä yhteistyössä sekä kulttuuri- ja nuorisotyössä. (Karlsson 2014, 18, 20.)

Karlssonin (2014, 18–20) mukaan sadutus on vastavuoroiseen toimintakulttuuriin johdatteleva menetelmä, jonka avulla lapsi, nuori tai aikuinen muokkaa ajatuksiaan tarinaksi. Sadutuksen keskeisiä käsitteitä ovat vastavuoroinen kohtaaminen ja kuuntelu, kerronta, toisen ajatusten vakavasti ottaminen, lasten ja aikuisten ajatusten kirjaaminen, lukeminen sekä yhdessä tekeminen. Sadutuksen tarkoituksena siis ei ole ensisijaisesti opettaa lapselle esimerkiksi itseilmaisua, lukemista tai kirjoittamista vaan se on menetelmä, jonka avulla voidaan kuunnella ja kohdata. Sadutuksen ohella lapsi kuitenkin voi oppia myös edellä mainittuja taitoja, sillä siinä yhdistetään merkityksellinen kertominen kirjoittamiseen ja lukemiseen. Sadutus on myös väline, jolla voidaan tuottaa tietoa, sillä sen avulla voi kertoa omista ajatuksistaan ilman toisen arviointia ja ylitulkintaa.

Malanderin ja Ojalan (2013, 11) mukaan sadutuksen tarkoituksena on osallistaa lasta, saada hänen äänensä kuuluviin sekä rohkaista jakamaan hänen omia ajatuksiaan. Tällaisella menetelmällä saadaan hiljaisempien tai vähemmän kieltä osavien lasten äänet kuuluviin. Toisaalta taas puheliaammat ja tuotteliaammat lapset

oppivat kuuntelemaan. Tämän vuoksi saduttamisella onkin ryhmäännyttävä ja yhteishenkeä vahvistava vaikutus. (Airaksinen ym. 2015, 27.) Kinanen (2009, 89–90) mukaan sadutus opettaa lasta monipuoliseen itseilmaisuun vuorovaikutussuhteessa, toisten arvostamista, eri näkökulmien huomioimista sekä oma-aloitteellisuutta. Sadutus luo myös aikuisille mahdollisuuden kohdata jokainen lapsi henkilökohtaisesti ja tutustua heidän sellaisiin piirteisiinsä, jotka eivät välttämättä muuten tulisi ilmi (Mäki & Arvola 2009b, 58).

Sadutuksessa saduttaja ei ennakoiki tai ohjaa kertojaa tarinan kulussa eikä myöskään arvioi kertomusta. Kertoja saa päättää itse, mistä ja miten hän haluaa kertoa, mutta myös sen, mitä hän jättää kertomatta. Näin lapsi saa kokea, että häntä ja hänen tarinaansa arvostetaan. (Airaksinen ym. 2015, 26.) Lapsi huomaa, että hänen ajatuksensa kiinnostavat aikuista oikeasti ja että ne ovat tärkeitä (Kinanen 2009, 89–90). Karlssonin (2021) mukaan sadutus tuo eniten tietoa silloin, kun lasta sadutetaan säännöllisesti useamman kerran. Näin saa tietää, miten lapsi ajattelee ja mitkä ovat kulloinkin lapsen päällimmäiset ajatukset. Kinanen (2009, 89–90) toteaa, että tällöin lapsi saa rohkeutta kertoa ajatuksistaan muissakin tilanteissa. Tämän vuoksi sadutettaessa on tärkeää, että kertoja on kokonaisvaltaisesti läsnä ja kuuntelee lasta aidosti. Sadutus auttaa lasta myös rakentamaan omaa identiteettiään, ja hänen itseluottamuksensa kasvaa (Karlsson 2021).

3.6 Satuhieronta

Satuhieronnalla tarkoitetaan satujen, tarinoiden ja mielikuvien yhdistämistä kosketukseen ja kevyeen hierontaan (Mäkelä 2015). Satuhieronnassa siis kerrotaan satua tai tarinaa ja samalla sitä kuvitetaan lempeän kosketuksen avulla satuhierottavan keholle. Satuhieronnan aikana käytetään saman aikaisesti siis kuulo- ja tuntoaistia. (Tuovinen & Penttinen 2019, 4.) Tuovisen (2014, 8) mukaan satuhieronta on saanut alkunsa lukuisten eri vaiheiden kautta reilun kymmenen vuoden aikana. Satuhieronta on Suomessa kehitetty menetelmä (Tuovinen & Järvenpää 2011). Se on menetelmä, joka antaa mahdollisuuden opetella esimerkiksi tunteita ja sekä sosiaalista vuorovaikutusta. Näiden lisäksi satuhieronnan avulla voi oppia empatiatai-

toja sekä itsensä että toisten arvostamista. (Tuovinen 2014, 8.) Satuhieronta vahvistaa myös luottamussuhteita, tukee lapsen tervettä itsetunnon kehitystä sekä mahdollistaa jakamattoman huomion hetkiä (Hyvinvoiva perhe 2020).

Mäkelän (2005, 546) mukaan monissa tutkimuksissa on osoitettu hieronnan laskevan välittömästi hierottavan ihmisen stressitasoa. Tätä on pystytty mittaamaan esimerkiksi syljen kortisolipitoisuudesta. Rauhoittava kosketus voi vaikuttaa aivojen toimintaan vähentämällä stressiä ja näin vaikuttaa myös aivojen kehitykseen. Tämän vuoksi kosketuksen stressiä vähentävällä vaikutuksella on todennäköisesti suurin merkitys pienelle lapselle, jonka keskushermosto on kiihkeän kehityksen vaiheessa.

Tuovisen ja Penttisen (2019, 4) mukaan saduissa esiintyy usein turvallisia ja tyyntäviä sanoja ja mielikuvia, joiden viestiä vahvistetaan kosketuksella. Tällöin sadun mielikuvista tulee hierottavalle hyvin eläviä, ja hän voi melkein kokea olevansa osa satua. Satuhieronta toimii myös sen tekijälle antoisana ja rentouttavana läsnäolo hetkenä. Satuhieronnessa käytetään kahta eri aistia, jolloin ajatukset eivät pääse karkaamaan niin helposti muualle, mikä tuo hierojan yhä vahvemmin läsnä olevaksi tähän hetkeen. Lapsi aistii aikuisen aidon läsnäolon ja rentoutumisen, jolloin myös hänen on helpompi rentoutua. Hieronnan aikana hierojalle ja hierottavalle voikin syntyä luottamuksellinen yhteys toisiinsa (Tuovinen 2014, 13). Rajalan ym. (2016) tutkimuksessa varhaiskasvattajat kuvailivat satuhieronnan vaikutuksia aikuisen omiin mielikuvii lapsesta. Satuhieronta opetti kasvattajia näkemään levottoman ja jopa haastavan lapsen uudella tavalla, sillä aiemmat tunnekokemukset olivat muuttuneet myönteisimmiksi. Kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus syveni ja heidän suhteensa tiivistyi näiden kokemusten ansioista.

Satuhierontaa tehdessä aluksi lapselle kerrotaan, mitä satuhieronta on. Lapselta tulee kysyä lupaa ja osallistumishalukkuutta, sillä satuhieronta perustuu vapaaehtoisuuteen. Kysymällä lupaa opettaa lapselle koskettamisen sääntöjä. Lapsi oppii kunnioittamaan niin omia kuin kaverinkin rajoja, mikä on tärkeää taito osata myös myöhemmässä elämässä. Mikäli satuhierottava kieltäytyy, satuhierontaa ei tehdä. Satuhieronnan voi toteuttaa monin eri tavoin. Sen voi tehdä istuen, makoillen, jonossa seisten tai ringissä istuen. Satuhierojan tulee tarkkailla lapsen kehonkieltä ja katsoa, tuntuuko kosketus lapsesta mukavalta. (Rajala ym. 2016.) Satuhierontaa voi myös tehdä jo raskauden aikana mahan päällä. Tutkimuksien mukaan vauvat

kuulevat selvemmin matalia ääniä kuin korkeita. Tämän vuoksi tuleva isä voi tehdä satuhierontaa äidin mahaan, sillä näin hän voi jutella vauvan kanssa ja samalla rentouttaa äitiä. Vauva oppii näin myös tunnistamaan isänsä äänen. (Kaila, viitattu 13.1.2021.)

Satuhieronnan tarkoituksena on rauhoittaa ja rentouttaa läsnä olevan kohtaamisen, ilon ja leikin kautta. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta oleellisia asioita ovat satu ja hyvä kosketus. Satuhieronnalla pyritään tukemaan itsetuntoa ja opettaa kunnioittamaan ihmisarvoa. Satuhieronnan tarkoituksena onkin myönteisen kosketuksen avulla saada henkilölle aikaan tunne, että hänestä välitetään ja hänet nähdään. Kosketuksen tarkoituksena on rentouttamisen ja rauhoittamisen lisäksi tehostaa sadun viestejä lempeällä tavalla. (Tuovinen 2014, 7.) Ylimaunun (2018, 15, 20) mukaan kosketuksella on suuri merkitys muun muassa oppimiselle ja vuorovaikutustaidoille. Kosketus edistää myös lapsen itsetunnon vahvistumista. Lapsen myönteisen minäkuvan vahvistaminen onkin yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä. Kasvattajilla on tärkeä rooli kosketuksen pedagogisuudessa. Lapset, jotka säikkyvät kosketusta, voivat esimerkiksi rohkaistua nähdessään, kuinka kasvattajat koskevat hellästi muita lapsia ja huomaavat näiden lasten nauttivan siitä. Juuri nämä arat lapset voidaan saada osaksi kosketusta tällaisen pedagogisen toiminnan kautta.

Satuhieronnalla on monia positiivisia vaikutuksia lapsen psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Psykkistä hyvinvointia satuhieronta edistää esimerkiksi vahvistamalla luottamus- ja kiintymyssuhteita, tukemalla itsetuntoa, ennaltaehkäisemällä mielenterveysongelmia, lievittämällä pelkoja ja ahdistusta sekä auttamalla tunnetaitojen opettelussa. Fyysistä hyvinvointia satuhieronta taas tukee kehittämällä motoriikkaa ja kehonhallintaa, auttamalla stressinhallinnassa, lievittämällä kipu- ja särkytiloja sekä auttamalla nukahtamaan ja parantamalla unen laatua. Sosiaaliseen hyvinvointiin satuhieronta vaikuttaa ennaltaehkäisemällä kiusaamista, kehittämällä lasten sosiaalisia taitoja, antamalla nähdäksi ja kuulluksi tulemisen kokemuksia sekä luomalla myönteistä ilmapiiriä ja yhteisiä hyvän olon hetkiä. (Tuovinen 2014, 7, 12.) Rajalan ym. (2016) mukaan satuhieronta vahvistaa lisäksi lasten välisiä ystävyyssuhteita, osallisuutta, lapsiryhmään kuulumisen tunnetta ja erilaisuuden hyväksymistä. Satuhieronta voi olla myös sivusta seuraavalle lapselle elämys.

Mäkelän (2005, 546) tekemän tutkimuksen mukaan pienten lasten unihäiriöt vähenivät hieronnalla. Tutkimuksissa on selvinnyt myös se, että hieronnasta on ollut merkittävää hyötyä monen psykiatrisen ja neuropsykiatrisen oireyhtymän hoidossa. Hieronnan on tutkittu auttavan varsinkin tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriöstä kärsiviä lapsia ja nuoria sekä autistisia lapsia. Lasten keskittyminen tehtäviin parani ja häiritsevä käyttäytyminen väheni. Tutkimuksen mukaan terveiden esikoululaisten kognitiivinen suoriutuminen parani lapsia hieromalla. Lasten toisille antama selkähieronta paransi luokan työskentelyä sekä vähensi häiriöitä huomattavasti.

4 SADUT LAPSEN KEHITYKSEN TUKENA

4.1 Jo pienelle vauvalle lukemisella on merkitys

Tutkimusten mukaan jo vastasyntynyt vauva tunnistaa oman äidinkiellensä vieraista kielistä, minkä lisäksi hän pyrkii myös äänteleämään ja itkemään omalla äidinkielellään. Edellytyksenä kielen oppimiselle, vauva tarvitsee aidon vuorovaikutustilanteen kuten vanhemman hymyn. Lukeminen on hyvä tapa synnyttää positiivisia vuorovaikutustilanteita, jotka edistävät kielen oppimista. (Lukukeskus 2018a.) Onkin hyvä alkaa lukemaan lapselle jo raskauden aikana, sillä lapsen kielenkehitys alkaa jo kohdussa, kun lapsi kuulee vanhempiansa äänet. Tutkimukset ovat osoittaneet, että jo 15 minuuttia päivässä riittää antamaan lapselle kaikki hyödyt, mitä ääneen lukemisesta voi saada. (Kaila, viitattu 13.1.2021.)

CELLreview:ssä raportoidut tulokset osoittivat, että yhteiset lukuinterventiotimet olivat tehokkaita edistämään vauvojen ja taaperoiden ilmeikästä ja vastaanottavaista kieltä. Hyödyt olivat myönteisempiä, mitä aikaisemmin toimenpiteet aloitettiin ja mitä kauemmin niitä toteutettiin. Tulokset osoittivat myös, että toimilla oli pidemmällä aikavälillä hyötyjä. Havainnot osoittivat, että tukitoimien vaikutukset olivat sitä suuremmat, mitä myöhemmin arvioinnit oli suoritettu. Yhdessä tulokset tukevat sitä väitettä, että vauvoille ja taaperoille lukeminen on perusteltua kieli-interventiostrategiana. (Dunst ym. 2012, 3.)

4.2 Lapsen kielellinen kehitys on sidoksissa myöhempään koulumenestykseen

Lastenkirjat, jotka kuuluvat eri kirjallisuuslajeihin, ovat oleellinen osa oppimisympäristöä ja kirjallista kulttuuria (Karvonen & Rikkola 2006, 16). Ääneen lukeminen, loruttelu, riimitely sekä sanoilla, kirjaimilla, äänneillä ja kielellä leikkiminen ovat todella merkittäviä lapsen oppimisen, ajattelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta. Kirjallisuuden ja ääneen lukemisen tulisikin olla osa jokaisen lapsen jokapäiväistä varhaiskasvatusta. (Repo ym. 2019, 164.) Lisäksi kirjojen ääneen lukeminen täyttää läheisyyden, yhdessä tekemisen, yhdessä koetun ilon ja jännityksen sekä

sanojen, kielen ja puheen oppimisen tarpeet (Hakulinen 2021). Lukiessa satua lapselle, lapsi oppii myös kuuntelemaan ja ymmärtämään kuulemansa. Satujen avulla lapsen sanavarasto karttuu, kun hänelle avataan tekstissä syntyviä vieraita sanoja. (Ylönen 2000, 27.) Kailan (viitattu 13.1.2021) mukaan kolmanteen ikävuoteen mennessä lapsi, jolle on luettu, on kuullut elämänsä aikana 20 miljoonaa sanaa enemmän kuin lapsi, jolle ei ole luettu. Sanavaraston laajenemisen ja uusien käsitteiden oppimisen lisäksi lukeminen opettaa lasta päättellemään, mitä seuraavaksi tapahtuu sekä antaa aineksia omien ongelmien ratkaisemiseen (Seppänen 2017, 15).

Seppänen (2017, 15) nostaa esiin, että tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsille, joille on alakouluikäisenä luettu, ovatkin ratkaisevasti paremmassa asemassa koulua aloittaessaan. Lukeminen auttaa sanavaraston laajenemista, motorisia taitoja, empatiakykyä ja sosiaalisia taitoja. Nämä kaikki taidot ovat merkittäviä kielen kehityksen kannalta. Hakulisen (2021) mukaan lapsen kielen- ja puheenkehityksen perustana on lapsen kanssa vietetty aika, juttelu, kuunteleminen sekä hänelle vastaaminen. Laulut, lorut, tarinoiden kertominen ja lukeminen tukevat tätä kehitystä. Lapsen sanavarasto lisääntyy nopeasti, sillä lukeminen auttaa häntä mielikuvittelemaan asioita. Tämän vuoksi lapsella, jolle luetaan kirjoja ääneen, on moninkertainen sanavarasto verrattuna sellaiseen lapseen, jolle ei lueta kirjoja ääneen. Lapselle lukeminen vahvistaa lapsen myöhempiä oppimisen taitoja koulussa. Lapsi, jolle on luettu paljon, kasvaa itsevarmemmaksi, ja hän selviytyy joukossa paremmin kuin lapsi, jolle ei ole luettu.

Vanhemmille esikoululaisille tehdyistä lukututkimuksista kootut havainnot osoittavat, että jaetuilla lukuinterventioilla on vaikutuksia lasten varhaiseen lukutaitoon ja kielitaitoihin. Sekä interventiotutkimuksissa että ei-interventiotutkimuksissa todettiin, että tavat, joilla pienet lapset ovat mukana yhteisessä lukemisessa, liittyivät yhteisten lukukäytäntöjen vaikutuksiin sekä kielen ja lukutaidon varhaiseen kehitykseen. Useimmat interventiotutkimukset on kuitenkin tehty esikoululaisten eikä vauvojen ja pikkulasten kanssa, mikä sulkee pois sen olettamuksen, että "koskaan ei ole liian varhaista aloittaa vauvoille ja pikkulapsille lukemista". (Dunst ym. 2012, 1.)

4.3 Aikuisten esimerkki vaikuttaa lapsen asenteisiin lukemista kohtaan

Vanhempien, isovanhempien ja muiden läheisten kiinnostus vaikuttaa myönteisesti lapsen asenteisiin sekä lukutaidon perustan syntymiseen (Hakulinen 2021). Aina lapsen elinympäristössä olevilla aikuisilla ja toisilla lapsilla ei ole kiinnostusta kirjaimia kohtaan. Tämä voi johtua esimerkiksi vanhemman lukivaikkeudesta, joka voi vaikuttaa tiedostamatta niin, että vanhempi ei osakaan riemuita aidosti lapsen osoittaessa kiinnostusta kirjaimia kohtaan. Lapsen, vanhempien ja sisarusten välinen jaettu tarkkaavaisuus onkin hyvin herkkä asia, jossa välittyy huomaamatta paljon tietoa. Näin vanhempi voi haluamattaan siirtää lapselleen esimerkiksi kielteisiä asenteita tai lukemiseen liittyvää pelkoa. (Huotilainen 2019, 198.)

Lapsiperheille on yleensä tärkeää rutiinit. Tällaisia rutiineja ovat esimerkiksi ruokailuajat, päivärytmi ja liikunnan määrä. Näihin rutiineihin voisi lisätä myös lukemisen. Iltasatu on hyvä tapa sisällyttää lukemisen osaksi päivittäisiä toimia. Iltasatu on hyvä tapa saatella lapsi unten maille. Vaikka tarina olisikin jännittävä, tutun aikuisen ääni ja läsnäolo luovat turvaa sekä mahdollistavat erilaisten tunteiden kokemisen. (Siimes 2021.) Jotta lapsi kiinnostuu lukemisesta, hänen tulisi kuulla satuja ja tarinoita, nähdä niitä luettavan sekä kuulla niistä puhuttavan. Lisäksi lapsen tulisi nähdä kirjoja niin kotona, kirjakaupassa, kirjastossa kuin päiväkodissakin. (Seppänen 2017, 15.)

4.4 Tunnetaitojen ja moraalien kehitys

Ylönen (2007, 7–8) toteaa, että saduilla on itseisarvo, joka rakentuu sadun henkilöistä ja tapahtumista eli kokonaisuudesta. Saduilla voi olla myös välineellinen arvo, joka muodostuu sanomasta, joka voi olla esimerkiksi surun lievittäminen, pelkojen hellittäminen tai hyväksytyksi tuleminen. Sadut ovatkin hyvä tapa käsitellä tunne-elämän ongelmia ja pyrkiä vähentämään niitä. Lapsi voi käyttää mielikuvitustaan käydessään läpi vaikeuksia ja menetyksiä. Heikkilä-Halttusen (2021) mukaan kuvakirjat antavat lapsille välineitä tunnistaa sekä sanoittaa niin omia kuin muidenkin tunteita. Lapsi voi niin sanotusti kuivaharjoitella kuvakirjojen avulla monia tunteita ja tapahtumia. Seppänen (2017, 15) toteaa, että satujen avulla lapsen tunnetaidot

ja empatiakyky eli kyky asettua toisen asemaan kehittyvät. Lukeminen tukee mielen terveyttä ja luo läheisyyttä sekä kehittää kriittistä ja ajattelevaa mieltä. Sadut voivat tuottaa mielihyvää ja hyvää oloa, edistää itsetuntemusta sekä tukea muuta oppimista ja ilmaisua. Myös Ylösen (2000, 28) mukaan sadut vaikuttavat positiivisesti lapsen henkiseen hyvinvointiin ja kehitykseen. Lapsi voi samaistua sadun henkilöön, joka tapahtumien aikana selviää haastavista tilanteista yksin tai oppii luottamaan itseensä ja saamiinsa uusiin ystäviin. Satujen avulla lapsi voi rohkaistua ja saada tukea itsenäistymiseen.

Kuvakirjat tarjoavat leikki- ja kouluikäisen lapsen kehitykselle sekä visuaalisia että kielellisiä sytykkeitä. Kuvakirjoissa käsitellään paljon ajankohtaisia aiheita. Nykyään kuvakirjoissa esiintyy ydinperheiden lisäksi myös pien-, sateenkaari- ja maahanmuuttajaperheitä sekä monikulttuurisia perheitä. Kuvakirjoissa esiintyy myös yhteiskunnallinen todellisuus, joka on luonteva osa lapsen arkea niin, että lasta ei kuitenkaan syyllistetä tai kuormiteta kohtuuttoman isoilla ongelmilla. Kuvakirjoissa lapsella onkin usein rinnalla kulkijana aikuinen, jonka kanssa asioista voi keskustella yhdessä. Kuvakirja toimii lapselle ikään kuin tietokirjana elämästä, sillä niissä esiintyy esimerkiksi lapsiperheiden monenkirjavaa arkea, mutta vähän suurempiakin vastuksia, joita jokainen lapsi tulee väistämättä kohtaamaan. (Heikkilä-Halttunen 2021.) Kasvaakseen ja kehittyäkseen ihminen tarvitsee elämäänsä haasteita. Tällaisia haasteita löytyy saduista, sillä sadut eivät ole vain satumaista hyvyyttä ja kauniita prinsessoja, vaan niissä myös huijataan, kidutetaan ja jopa tapetaan julmillakin tavoilla. Nämä kuvastavat symbolisesti hämmennyksen, kärsimyksen ja luopumisen kokemuksia, joita jokainen joutuu elämässään kohtaamaan. Satujen onnelliset loput luovat kuitenkin uskoa selviämisestä ja tulevaisuudesta. (Mäki & Arvola 2009a, 22.) Lehtisen (2021, B3) mukaan lasten- ja nuortenkirjailija Sari Peltoniemi on kuitenkin sitä mieltä, että onnellisten loppujen vaatimus voi häiritä todellista elämää. Hän pohottaa mitä sitten, jos tarinoilla on aina onnellinen loppu. Jos ihmiset alkavat uskoa, että niin kuuluu mennäkin, mitä tapahtuu, jos niin ei käykään?

Ylönen (2007, 7–8) tuo ilmi, että satujen avulla lapsi voi löytää sadun henkilöistä ja tapahtumista yhtäläisyyksiä omiin kokemuksiinsa, sillä saduissa voi heijastua lapsen ongelmia ratkaisuihin. Kertomusten välityksellä lapsi voikin purkaa aggressi-

oita ketään vahingoittamatta, ja näin lapsi voi kohdata oikeassa elämässä tapahtuvia vaikeita asioita turvallisesti (Ylönen 2000, 28). Ne eivät tule lapsen maailmaan liian lähelle, sillä tapahtumat voivat sijoittua jonnekin kuvitteelliseen paikkaan, ja sadun henkilöt voivat olla vaikka eläimiä tai joitain kuvitteellisia hahmoja (Ylönen 2007, 7–8). Kuvakirjat loitontavatkin yleensä haastavat tai vaikeaksi mielletyt teemat eläinten maailmaan, sillä näin lapsen voi olla helpompi samaistua niihin (Heikkilä-Halttunen 2021). Tällainen tilanne, jossa lapsi samaistuu sadun tapahtumiin, ei kuitenkaan tapahdu tietoisesti vaan intuitiivisesti (Ylönen 2007, 7–8). Pelkojen ja pettymysten lisäksi lapsi voi käsitellä mielikuvituksen avulla toiveita ja haaveita (Ylönen 2000, 28).

Satuja luetaan yleensä viihdyttääkseen, rohkaistakseen ja lohduttaakseen lasta. Mutta niitä luetaan myös oikeaksi katsotun käyttäytymisen ja moraalin opettamiseksi. (Ylönen 2000, 27.) Lapselle ei saa syntyä tunnetta, että jotkin tunteet olisivat kiellettyjä, vaan hänen tulisi oppia, miten hän voi rakentavasti ilmaista tunteitaan ja ajatuksiaan. Kun lapsen tunnetaidot ovat kunnossa, hänen ei tarvitse tarttua väkivaltaan ratkaistakseen ongelmia tai selviytyäkseen kiperistä tilanteista. (Jantunen 2000, 99.) Lapsen myöhemmälle moraalikehitykselle tärkeitä ovat empatia- ja roolinottotaitojen kehittyminen. Näitä taitoja lapsi voi oppia tarinoiden puhuttelevien teemojen sekä tarinoissa esiintyvien samaistumiskohteiden ja roolimallien kautta. (Mediamuffinssi 2008, 13.)

4.5 Sadut ja kuvat kehittävät lapsen mielikuvitusta

Lukeminen kehittää lapsen mielikuvitusta, mikä taas luo virikkeitä lapsen omaan luovaan leikkiin (Lukukeskus 2018b). Satu jää elämään lapsessa kuulemisen jälkeenkkin, minkä voi huomata leikeistä, jotka jäljittelevät satuolentojen edesottamuksia. Tällaiset leikkidraamat syventävät sadun vaikutusta. Sadut voivat jäädä elämään myös kuvataiteellisissa luomuksissa kuten pahvilaatikoista rakentuneessa linnassa. Vaikka sadusta ei seuraisikaan minkäänlaista näkyvää esitystä, voidaan olla varmoja siitä, että satu on uponnut lapsen syvimpiin kerrostumiin, mistä se voi tulevaisuudessa vaikuttaa elämään tiedostamattomalla tavalla. (Jokipaltio 1997, 18.)

Jokipaltio (1997, 29) toteaa, että kuvat ovat lapsille tärkeitä monin tavoin. Lapsen ajattelu on todennäköisesti ensin visuaalista ja sen jälkeen vasta verbaalista. Kuvat muodostuvat myös esteettisiksi elämyksiksi. Näillä voi olla vaikutusta koko sisällön tunnelman muotoutumisessa. Ylösen (2000, 47) mukaan kuvia voi tarvita sadun ymmärtämiseen, kiinnostuksen herättämiseen ja säilyttämiseen. Kuva saattaa houkuttaa tutustumaan juuri siihen kertomukseen, johon se liittyy. Jokipaltio (1997, 29, 33) toteaa, että kuvallinen ilmaisu auttaa lasta ymmärtämään ja nauttimaan sisällöstä enemmän. Esikouluikäisen mielikuvitus on uskomatonta, jos lapsi on omaksunut mielikuvituksen lennolle tarpeeksi aineksia todellisuudesta, saduista ja viestintävälineistä. Monet tämän ikäiset kertovatkin mielellään omia satuja, jos heitä siihen kannustetaan.

Kuvat voivat elämyksinä sitouttaa tarinaan voimakkaammin kuin itse teksti. Joidenkin tutkijoiden mielestä satujen kuvittaminen on haitallista, sillä silloin lapsen mielikuvitus sidotaan liiaksi annettuihin malleihin. Jokipaltion mielestä kuva on vain viitteellinen ylläke sille, mistä mielikuvitus jatkaa. (Jokipaltio 1997, 35.) Ylönen (2000, 47) on myös sitä mieltä, että lapsi voi syventyä kirjan kuviin ja nähdä esimerkiksi, millaisia sadun hahmot voisivat olla. Varsinkin kuvitetuissa kirjoissa lapsen omille kuviteluille jää silti liikkumavaraa. Taiteilijan tekemä kuva nähdään ensin kokonaisuutena, minkä jälkeen sieltä löydetään yksityiskohtia. Jokipaltio (1997, 38, 43) toteaaakin, että kuvalla voi kertoa paljon runsaammin kuin tekstillä, miltä jokin asia esimerkiksi näyttää. Kuvan avulla voi lisäksi näyttää paljon sellaisia yksityiskohtia, mitä tekstissä ei välttämättä kerrota, kuten miltä esineet huoneessa näyttävät tai miten ne liikkuvat. Kuvilla voi siis selventää satua, mutta myös rikastaa lasten ajattelua.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä lapset ovat satujen kuuntelemisesta, sadutuksesta ja satuhieronnasta. Sadut vaikuttavat monella tapaa lapsen kehitykseen, ja minusta onkin tärkeää ymmärtää satujen tärkeys lapsen kehityksen, mutta myös muiden hyötyjen kannalta. Opinnäytetyöni tarkoituksena on siis lisätä varsinkin varhaiskasvatuksen henkilökunnan tietämystä satujen tärkeydestä. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan lisäksi opinnäytetyöstäni voivat hyötyä muut sosi- aali- ja terveysalan ammattilaiset, lasten vanhemmat sekä muu lasten lähipiiri.

Päätin tehdä opinnäytetyöni Seinäjoen varhaiskasvatukseen, sillä tulen hyvin suu- rella todennäköisyydellä työskentelemään myös tulevaisuudessa Seinäjoella var- haiskasvatuksen parissa. Kysyin erästä Seinäjoen päiväkotia yhteistyötahokseni, sillä kuulin, että heillä on käytössä monikielinen kuvakirjapalvelu Lukulumo, ja yksi tutkimuskysymyksistäni liittyi tähän. Päätin toteuttaa laadullisen tutkimuksen ja käyt- tää tutkimuksessani teemahaastatteluja. Haastattelin kymmentä 5–6-vuotiasta lasta, sillä halusin saada lasten äänen kuuluviin.

Tutkimuskysymykseni ovat:

Pitävätkö 5–6-vuotiaat lapset enemmän äänikirjan vai perinteisen kirjan kuuntelemisesta?

Miten sadut voivat auttaa lasta?

Mitä mieltä lapset ovat sadutuksesta ja satuhieronnasta?

5.2 Laadullinen tutkimus

Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jonka avulla pyritään ”löydöksiin” ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Laa- dullisessa tutkimuksessa käytetäänkin sanoja ja lauseita lukujen sijasta. Laadullista

tutkimusta käytetään silloin, kun ilmiötä ei tunneta eli ei ole teorioita, jotka selittäisivät tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata, ymmärtää ja tulkita ilmiötä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan yksittäistä tapausta. Tätä tapausta käsitellään perusteellisesti syvyyssuunnassa, jotta yhdestä havaintoyksiköstä saataisiin mahdollisimman paljon irti. Tutkimus ei pyri yleistämään, sillä se pätee vain tutkimuskohteen osalta. (Kananen 2017, 35–36.)

Tutkimusta tehdessä ollaan kiinnostuneita merkityksistä eli siitä, miten ihmiset kokevat ja näkevät reaali maailman. Pääasiallinen instrumentti tiedon keruussa ja analysoinnissa on itse tutkija. Hänen kauttaan reaali maailma suodattuu tutkimustuloksiksi. Laadulliseen tutkimukseen kuuluu suora kontakti tutkijan sekä tutkittavan välillä. Laadullista tutkimusta tehdessä tutkija menee ikään kuin ilmiön pariin kentälle haastattelemaan tai havainnoimaan. (Kananen 2017, 36.) Laadullista tutkimusta tehdessä tutkijan lähtökohta on se, että tutkimuskohde on hänelle henkilökohtaisesti tärkeä (Ruoppila ym. 1999, 191).

Valitsin opinnäytetyöhöni laadullisen tutkimusmenetelmän, sillä koin sen sopivaksi ja mielekkääksi tavaksi tutkia lasten ajatuksia saduista. Pohdin myös, että laadullisella tutkimuksella saan ilmiöstä syvällisemmän näkemyksen. Tutkimukseni tavoitteena oli saada selville, pitävätkö lapset enemmän äänikirjoista vai siitä, että aikuinen lukee heille. Lisäksi halusin kuulla, mikä lasten mielestä saduissa ja satujen kuuntelemisessa on parasta. Minua kiinnosti myös se, kokevatko lapset, että sadut voisivat auttaa heitä jossain tilanteissa. Halusin tutkia myös sitä, tietävätkö lapset, mitä sadutus ja satuhieronta on ja mikä niissä on heidän mielestään mukavaa tai tylsää. Minua kiinnosti myös, miltä satuhieronta tuntuu lapsesta. Toteutin tutkimuksen yhdessä Seinäjoen päiväkodissa, jossa haastattelin kymmentä 5–6-vuotiasta lasta.

5.3 Teemahaastattelu

Aineiston opinnäytetyötäni varten keräsin teemahaastatteluilla. Teemahaastattelulla tarkoitetaan kahden ihmisen välistä keskustelua tutkijan etukäteen miettimistä teemoista (Kananen 2017, 88). Teemahaastatteluissa ei ole tehty tarkkoja, yksityis-

kohtaisia, valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä, vaan haastateltaville annetaan tilaa vapaalle puheelle. Tarkoituksena kuitenkin on päästä keskustelemaan ennalta päätehtyistä teemoista, joihin haastateltavan tulee perehtyä ensin huolellisesti. Teemojen keskustelujärjestyksellä ei ole väliä eikä kaikista teemoista välttämättä puhuta jokaisen kanssa yhtä laajasti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Teemahaastattelun tarkoituksena on saada tutkija ymmärtämään ja luomaan käsityksen tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Ilmiössä on aina mukana ihminen ja hänen toimintonsa, jota tutkijan on tarkoitus avata teemojen avulla. (Kananen 2017, 89.)

Haastatteluiden etu on se, että sen edetessä haastateltaville voidaan esittää tarkentavia ja syventäviä kysymyksiä heidän vastauksiinsa perustuen. Haastatteluissa ei voi kysyä ihan mitä tahansa, vaan kysymysten tulisi olla sellaisia, että niiden avulla saadaan tutkimuksen tarkoituksen kannalta merkityksellisiä vastauksia. Teemahaastatteluissa korostuu ihmisten tulkinnat asioista, heidän asioidensa antamat merkitykset sekä se, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88.) Lapsien haastatteluissa tärkeää on muistaa lapsen ikään soveltuva kommunikaatio, lyhyiden lauseiden käyttö, yksinkertaiset sanastot sekä tarkat ja yksilöidyt kysymykset, jotka edellyttävät konkreettisia vastauksia. Kysymyksiä, joihin on helppo vastata kyllä tai ei, on vältettävä. (Ruoppila ym. 1999, 199.)

Olin yhteydessä päiväkotiin, jonne halusin mennä tekemään haastattelut ja kyselin alustavasti, haluaisivatko he tehdä yhteistyötä opinnäytetyötäni varten. Koska he olivat kiinnostuneita yhteistyöstä, anoin Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen johtajalta tutkimusluvan (Liite 1). Tutkimusluvan saatua otin päiväkotiin uudelleen yhteyttä ja varmistin, onnistuuko haastattelut toteuttaa koronapandemiasta huolimatta. Lähetin päiväkodin johtajalle sähköpostiliitteenä välitettäväksi lasten vanhemmille kirjeen (Liite 2), jossa pyysin lupaa saada haastatella heidän lastansa. Päiväkodin henkilökunta jakoi nämä lupahakemukset lasten vanhemmille. Myönteisiä lupahakemuksia palautettiin yhteensä 31, joista kävin valitsemassa satunnaisotolla kymmenen. Sovin päiväkodin johtajan kanssa samalla ajankohdan, koska voin haastattelut tulla tekemään. Vallitseva koronatilanne kuitenkin sotki hieman suunnitelmia, ja haastattelut siirtyivät sovitusta ajankohdasta yli viikolla eteenpäin.

Laadin teemahaastattelurungon (Liite 3) tutkimuskysymysten, opinnäytetyöni tavoitteiden sekä teorian pohjalta. Haastattelun teemoja olivat: 1) lasten kokemukset saduista ja satujen kuuntelemisesta, 2) kokemukset satuhahmoista ja satujen tapahtumista, 3) sadutus ja 4) satuhieronta. Jokaisesta teemasta oli 4–8 kysymystä. Tein testihaastattelun eräässä toisessa päiväkodissa 4-vuotiaalle pojalle. Testihaastattelussa haastattelin lasta haastattelurunkoa apuna käyttäen. Tällä tavoin testasin myös sen, mitkä kysymykset saattavat olla haasteellisia ja kuinka lapsi ymmärtää nämä kysymykset. Varsinaiset haastattelut kestivät 10–20 minuuttia.

Haastateltavat lapset olivat kahdesta eri ryhmästä, ja haastattelut tehtiin heidän omissa tutuissa tiloissaan muiden lasten ja aikuisten ollessa viereisissä huoneissa. Halusin haastatella jokaista lasta erikseen, jotta jokainen haastateltava lapsi sai äänensä kuuluviin. Näin myöskään toisen lapsen läsnäolo ei vaikuttanut heidän vastauksiinsa. Haastattelun alussa esittelin ensin itseni, minkä jälkeen lapsi sai esitellä itsensä ja kertoa päällimmäiset kuulumisensa. Tämän jälkeen kerroin, miksi ja mistä aiheesta heitä aion haastatella sekä kerroin, miksi äänitän haastattelut. Otin haastatteluun mukaan kyniä ja paperia ja kerroin haastattelun alussa lapselle, että hän voi halutessaan samalla piirtää, sillä ajattelin sen mahdollisesti auttavan keskittymään ja rentoutumaan. Vain muutama lapsi alkoi piirtämään samalla. Haastattelun jälkeen jokainen lapsi sai valita kaksi haluamaansa tarraa kiitokseksi haastatteluun osallistumisesta.

5.4 Aineiston analyysi

Aineistoa analysoidessani käytin sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Laadullisessa tutkimuksessa mielenkiintoista aineistoa löytyy aina enemmän, mitä ei ole ehkä etukäteen osannut edes ajatella. Ensimmäinen sisällönanalyysin vaihe onkin valita jokin tarkkaan rajattu ilmiö, josta tulee kertoa kaikki, mitä irti saa. Se, mistä juuri tässä tutkimuksessa on kyse, näkyy esimerkiksi tutkimuksen tarkoituksesta tai tutkimusongelmasta. Toisessa vaiheessa aineisto litteroidaan tai koodataan. Kolmas vaihe on luokittelu, teemoittaminen ja tyypittäminen. Luokittelulla tar-

koitetaan aineiston järjestämisen muotoa. Luokittelun jälkeen aineisto voidaan esittää taulukkona. Teemoittelussa on kyse aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan, kun taas tyypittelyssä aineisto ryhmitetään tietyiksi tyypeiksi. Tyypittelyssä tiivistetään jokin joukko tiettyä teemaa koskevia näkemyksiä yleistykseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103–105, 107.)

Haastateltuani kaikki lapset litteroin eli purin tekstiksi nauhoittamani haastattelut. Nauhoitusten taustalla kuuluvasta melusta huolimatta lasten puheet kuuluivat hyvin. Joidenkin lasten puhe oli kuitenkin hieman epäselvää, mikä vaikeutti litterointiani. Kirjoitin litteroinnit Arial-fontilla ja kirjaisinkoko oli 12. Riviväli oli 1,5. Koodasin litteroidessani aineistoa haastateltavien siteeraukset koodeilla H1–H10. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 33 sivua. Litteroinnin tein huolellisesti ja kuuntelin haastattelut moneen kertaan läpi ja varmistin näin, että kaikki on kirjoitettu sanatarkasti ylös.

Litteroinnin jälkeen teemoitin aineiston. Ennen haastatteluja olin jo jakanut haastattelukysymykset eri teemoihin, sillä toteutin haastattelut teemahaastatteluna. Teemoittelussa on kyse aineiston laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Näin aineistosta on helpompi vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105, 107.) Valitsin aineiston teemoittelun, sillä toteutin haastattelutkin teemahaastatteluina. Litteroituani haastattelut tulostin ne ja yliviivasin aineistosta samoihin teemoihin kuuluvat asiat samalla värillä. Teemoittelun jälkeen etsin tutkimusaineistostani samankaltaisuudet sekä eroavaisuudet, joita analysoin tutkimustuloksissani. Tein tuloksista myös kaavioita, jotka selkeyttivät tutkimustuloksiani. Niiden pohjalta kokosin opinnäytetyöni johtopäätökset.

5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen lähtökohtana on tuottaa mahdollisimman todenmukaista ja luotettavaa tietoa. Luotettavuuden arvioinnissa tulee huomioida tutkimuksen kohde ja tarkoitus eli mitä tutkitaan ja miksi. Lisäksi kannattaa miettiä, mitkä ovat tutkijan omat sitoumukset tutkimuksessa eli miksi tutkimus on tärkeä. Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy myös aineistonkeruumenetelmä. Mikäli menetelmä on haastattelu, luotettavuuteen liittyy se, mitä haastattelumuotoa käytetään ja montako haastattelijaa osal-

listuu haastattelun tekoon. (Hannila & Kynnäs 2008, 11.) Kananen (2018, 90) muistuttaa, että teemahaastattelussa haastateltava voi tuottaa aineistoa tilanteen mukaisesti, ja se ei välttämättä vastaa todellisuutta. Haastateltava voi vääristellä vastauksiaan tai muuttaa niitä oman tai jonkun muun edun mukaiseksi. Haastattelijan tehtävänä on myös havainnoida haastateltavan non-verbaalista eli sanatonta viestintää, sillä se voi olla ristiriidassa sanallisen viestinnän kanssa.

Tutkimuksen eri vaiheissa tulee erilaisia eettisiä kysymyksiä vastaan. Yhdeksi eettiseksi kysymykseksi nousee, mikä on tutkimuksen tarkoitus ja miten se parantaa tutkittavana olevaa inhimillistä tilannetta. Suunnitelmavaiheessa eettinen sisältö muodostuu suostumuksesta, luottamuksen takaamisesta sekä harkinnasta tutkimuksessa mahdollisesti heille aiheutuvista seurauksista kuten stressistä. Litteroinnin eettisyys näkyy siinä, kuinka uskollisesti kirjallinen litterointi noudattaa haastateltavien suullisia lausumia. Analysoinnin eettisiä kysymyksiä taas ovat, miten syvällisesti ja kriittisesti haastattelut voidaan analysoida ja voivatko haastateltavat sanoa, miten heidän lauseitaan on tulkittu. Tutkijan eettisenä velvollisuutena on esittää aineisto niin varmana ja todennettuna kuin mahdollista. Viimeisessä tutkimuksen vaiheessa eli raportoinnissa tulee ottaa huomioon luottamuksellisuus ja ne seuraukset, joita julkaistulla raportilla on haastateltaville ja heitä koskeville ryhmille tai instituutioille. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20.)

Tutkijan eettisiä periaatteita ovat tutkittavan henkilön ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuksien kunnioittaminen. Alaikäistä haastateltaessa tutkimuksesta tulee kertoa niin, että haastateltava pystyy sen itse ymmärtämään. Alaikäistä haastateltaessa tärkeää on kunnioittaa tutkittavan itsemääräämisoikeutta sekä vapaaehtoisuutta riippumatta huoltajan suostumuksesta. Tutkijan vastuu on myös keskeyttää alaikäisen tutkittavan osallistuminen tutkimukseen, mikäli se ei ole hänen etunsa ja tahdon mukaista. (Kohonen ym. 2019, 7, 9–10.)

Tutkimusta tehdessäni noudatin tutkimuseettisiä periaatteita. Toteutin tutkimukseni eräessä Seinäjoen päiväkodissa, minkä vuoksi hain luvan tutkimuksen tekoa varten Seinäjoen varhaiskasvatusjohtajalta. Tämän lisäksi kysyin lupaa haastatteluja varten kyseisen päiväkodin johtajalta. Luvan saatuani tein vielä lupahakemuksen lasten vanhemmille, joka jaettiin päiväkodin henkilökunnan puolesta kaikille 5–6-vuoti-

aiden lasten vanhemmille. Lupahakemuksessa kerroin opinnäytetyöni tarkoituksesta, tutkimustavasta sekä haastateltavien anonymiteetistä. Lupahakemukset tuli palauttaa allekirjoitettuna takaisin päiväkodin henkilökunnalle. Vain muutama lupalappu palautettiin kielteisenä. Haastattelujen alussa kerroin jokaiselle lapselle, mitä varten haastattelen heitä, mistä aiheesta heitä haastattelen ja miksi nauhoitan haastattelut. Jokaisella tutkimukseeni osallistuneella lapsella oli lupa heidän vanhemmiltaan, ja jokainen heistä osallistui haastatteluun vapaaehtoisesti. Opinnäytetyöni luotettavuutta lisää myös se, että ennen varsinaisia haastatteluja testasin haastattelu-runkoa haastatteleamalla minulle tuttua lasta, jotta näin, kuinka hän ymmärtää kysymykset ja osaa vastata niihin.

Nauhoitetun aineiston säilytin salasanojen takana ja niin, että kenelläkään ei ollut mahdollisuutta päästä niihin käsiksi. Tutkimusaineiston analysoinnin jälkeen tuhosin sen. Raportoidessani tutkimustuloksia olin hyvin tarkka siitä, että raportoin ne todennukaisesti. Tulokset esitin juuri samoin, kuin ne on esitetty tutkimusaineistossani. Viittaukset lasten sanomiin kirjoitin sanatarkasti ja tarkistin ne vielä monta kertaa. Opinnäytetyössäni en mainitse haastateltujen lasten nimiä missään, jotta heidän anonymiteettinsä säilyy. Lapsen kertoessaan kaveristaan muutin myös hänen nimensä opinnäytetyöhöni. En myöskään mainitse päiväkodin nimeä, jotta lasten tunnistaminen on miltei mahdotonta.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Taustatietoa haastatelluista

Haastateltavat lapset olivat 5–6-vuotiaita. Heistä kuusi oli poikaa, ja tyttöjä puolestaan oli neljä. Ikäjakaumalta puolet olivat 5-vuotiaita ja puolet 6-vuotiaita. Halusin haastatella tämän ikäisiä lapsia, sillä haastattelukysymykset olisivat voineet olla hieman haastavia nuorempien lasten kanssa. Ylösen (2000, 7) mukaan parhaassa saatuiässä ajatellaankin olevan 4–8-vuotiaat lapset. Toteutin kaikki haastattelut saman päivän aikana joulukuussa 2020. Haastattelut nauhoitin omalla puhelimellani.

6.2 Lasten kokemukset saduista

6.2.1 Mikä saduissa ja niiden kuuntelemisessa on parasta?

Haastateltaessani kysyin lapsilta ensimmäisenä, pitävätkö he satujen kuuntelemisesta. Yksi lapsista vastasi, että ei ja toinen vastasi, että ei kovin. Hän osasi kertoa syyksi, että ne ovat tylsiä. Hän kuitenkin kertoi kuuntelevansa puhelimesta satuja. Kun kysyin, millaisia satuja hän kuuntelee, hän alkoi kertoa videopelisarjasta. Toteutin haastattelut hieman ennen joulua 2020. Haastatteluajankohta vaikutti osaltaan lasten vastauksiin, sillä kolme lapsista kertoi pitävänsä jouluisista kirjoista. Joulukirjoissa parasta lasten mielestä oli se, että ne kertoivat joulupukista. Yksi lapsi alkoi kertomaan, kuinka häntä jännittää, miten Tonttu Toljanterin käy, kun häntä oli pistänyt äkäampiainen. Tämän jälkeen ymmärsin, että hän puhuu Yle Areenasta löytyvästä Joulukalenteri-ohjelmasta. Pari lapsista siis sekoitti sadut videopeleihin sekä tv-ohjelmiin. Pari lasta taas kertoi lempisadukseen Aku Ankan. Lapset siis mielsivät myös sarjakuvat saduiksi.

Muita lempisatuja, joita lapset mainitsivat, olivat Tatu ja Patu, Pandakaksoiset, Ella ja kaverit, Robin Hood, Peppi Pitkätossu, Salama McQueen sekä Miina ja Manu. Myös prinsessa-, yksisarvis- ja traktorisadut mainittiin. Lapsi, joka kertoi pitävänsä traktorisaduista, halusi kertoa, kuinka on ollut maatilalla ja päässyt traktorin kyytiin.

Hänen lempikirjansa siis liittyi omiin mielenkiinnon kohteisiin ja omiin kokemuksiin. Lapset, jotka mainitsivat Pandakaksoset, kertoivat sitä luettavan päiväkodissa lepo- hetkellä. Yksi lapsi kertoi myös, että hänelle oli luettu edellispäivänä Tatua ja Patua, kun hän oli mennyt nukkumaan. Lapsille jäi siis hyvin mieleen sadut, joita heille oli luettu unisatuina. Lapset, jotka vastasivat pitävänsä eniten prinsessa- ja yksisarvis- kirjoista, perustelivat tätä sillä, että niissä on hienoja kuvia ja ne ovat kauniita.

H4: Siinä on hyvä loppu. Se muuttuu hienoks.

Puolet lapsista vastasi, että parasta saduissa on kuvat. Yksi lapsi taas kertoi pitä- vänsä siitä, että saa itse kuvitella, minkä näköistä sadussa voisi oikeasti olla. Yksi lapsi kertoi myös pitävänsä sellaisista kirjoista, joissa sai etsiä kuvasta jonkin tietyn asian. Saduissa olevilla kuvilla oli siis iso merkitys, ja ne ovat lapsille tärkeitä. Var- sinkin iltasatua kuunnellessa tai lepo- hetkellä ollessa lapsella on kuitenkin tilaisuus kuvitella itse sadun henkilöt ja tapahtumat. Kaksi lapsista mainitsi satujen kuuntele- misessä olevan parasta se, että samalla sai rauhoittua ja nukahtaa. Lukeminen lii- tettiin monessa vastauksessa rauhoittumiseen ja nukkumaan menoon. Kaikki haastatellut lapset pitivät tätä positiivisena asiana.

H7: No kun niitä sivuja saa kattoo, mitä kuvia sieltä tulee.

H10: Siksi koska on tota noin niin toi pystyy kuvittelemaan, että minkä näköstä se on oikeasti.

H4: Kun nukahtaa aina, kun luetaan satua.

H10: Koska pystyy olla hiljaa ja kuunnella rauhassa.

Kuvien lisäksi lapset pitivät tärkeänä sitä, että sadut ovat hauskoja ja mukavia. Yli puolet vastanneista olivat tätä mieltä. Varsinkin Tatua ja Patua sekä Aku Ankkaa pidettiin hauskoina satuina. Yksi lapsi osasi vastata, että saduissa on parasta se, että hän oppisi lukemaan.

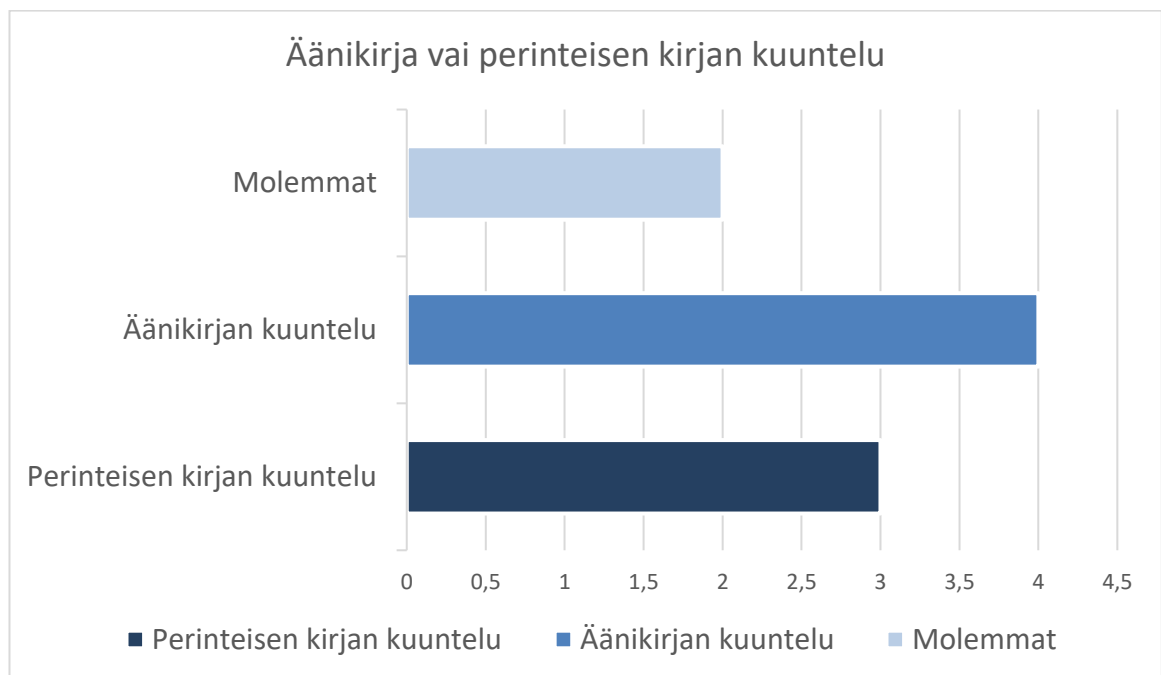
H10: Ne on niin kivoja. Tatu ja Patu on nii hölmöjä.

H5: Ehkä mä opin ehkä siitä lukemaan.

Vastauksissa korostuivat lapsille tärkeät asiat. Lukemaan oppimisen lisäksi lapset kokivat tärkeiksi kauniit kuvat, mukavat tarinat sekä sen, että saduilla on rauhoittava vaikutus. Lasten omat mielenkiinnon kohteet vaikuttivat myös siihen, millaisista saduista he pitivät.

6.2.2 Äänikirjan vai perinteisen kirjan lukeminen

Haastateltaessani lapsia siitä kumman he kokevat mieluisammaksi äänikirjat vai perinteiset kirjat heidän vastauksissaan mielipiteet jakautuivat melko tasaisesti. Äänikirjat olivat kuitenkin hieman suosittumia. Kuviossa 1 on havainnollistettu palkki-kaavion avulla tuloksia. Neljä lasta vastasi äänikirjat ja kolme vastasi perinteiset kirjat. Yksi lapsi sanoi, että hän ei ole koskaan kuunnellut äänikirjoja, joten en voinut ottaa häntä tähän vertailuun mukaan.

Kuvio 1. Äänikirja vai perinteisen kirjan kuuntelu.

Yhdeksästä haastateltavasta lapsesta kolme piti enemmän siitä, että aikuinen lukee heille. Heistä kaksi oli 5-vuotiasta ja yksi 6-vuotias, ja heistä kaksi oli poikaa ja yksi tyttö. Yksi lapsi kertoi, että on mukava kuunnella, kun aikuinen kertoo satua. Toinen lapsi kertoi pitävänsä siitä, että aikuinen lukee, koska hän ei osaa vielä itse lukea.

Haastattelija: Pidäksä enemmän siitä, että aikuinen lukee sulle vai siitä, että kuuntelee noita äänikirjoja?

H5: Aikunen lukee.

Haastattelija: Joo. Miks sä tykkäät siitä enemmän?

H5: Emmä... Ööö... Koska mä en oikee osaa vielä lukea.

Haastattelija: Mikä muu siinä on kivaa, kun aikuinen lukee?

H5: Mmm... Voi levätä siihen aikaan.

Neljä lasta taas piti enemmän äänikirjoista, ja heistä kolme oli poikaa ja yksi tyttö. Heistä kolme oli 6-vuotiasta ja yksi 5-vuotias. Yksi lapsi osasi kertoa jo heti haastattelun alussa kuuntelevansa Storytelistä äänikirjoja. Myöhemmin kysyessäni, pitääkö hän enemmän äänikirjoista vai siitä, että aikuinen lukee hänelle, hän kertoi pitävänsä enemmän Storytelistä. Parissa vastauksessa lapset kertoivat pitävänsä äänikirjoista enemmän, sillä he pitävät älylaitteiden katsomisesta. Toinen lapsi nosti mukavaksi asiaksi myös sen, että hän pystyi valitsemaan ihan mitä vain kuunneltavaa.

Haastattelija: Pidäksä enemmän siitä, että aikuinen lukee sulle vai siitä, että sä kuuntelet vaikka tabletilta kirjaa?

H9: Tabletilta.

Haastattelija: Joo. Miks se on sun mielestä kivaa?

H9: Koska mä tykkään kattoo tablettia.

Haastattelija: Pidäksä enemmän siitä, että aikuinen lukee sulle vai siitä, että kuuntelet äänikirjoja.

H4: Äänikirjoista.

Haastattelija: Miks sä tykkäät niistä enemmän?

H4: Silleen että voi kattoo tietokoneelta tai puhelimesta sitä juttua ja käänellä sivuja siinä puhelimes. Ja valita ihan mitä vaan.

Yksi lapsi kertoi, kuinka päiväkodissa aina lepohetkillä he saavat lukea kirjaa, mutta hänen kaverinsa sai kuunnella Lukulumoa, sillä hän puhuu espanjaa. Nyt hänen kaverinsa on kuitenkin kasvanut, minkä vuoksi myös hän lukee nykyään perinteistä kirjaa. Ymmärsin, että Lukulumo olisi siis enimmäkseen käytössä lapsilla, joiden äidinkieli ei ole suomi.

Haastattelija: Oottekste täällä päiväkodilla kuunnellu paljon äänikirjoja?
H4: Me ollaan luettu silleen päiväkodis lepohetkellä pelkkää kirjaa ja Liisa (nimi muutettu) on saanu äänikirjan, koska se puhuu espanjaa. Niin se saa kuunnella espanjan kielistä äänikirjaa. Mutta nyt Liisa on kasvanu 5-vuotiaaks niin nyt se kattoo kirjoja.

Kaksi lasta kertoi pitävänsä molemmista yhtä paljon. He olivat tyttö ja poika ja iältään 5- ja 6-vuotiaita. Toinen heistä kuitenkin kertoi pitävänsä Lukulumosta hieman enemmän eli äänikirjasovelluksesta. Tämä vahvistaa tulosta, että äänikirjat ovat enemmän lasten suosiossa kuin perinteiset kirjat.

Haastattelija: Pidäksä enemmän siitä, että aikuinen lukee sulle vai siitä, että kuuntelee äänikirjoja?

H10: No, molemmat.

Haastattelija: Molemmat on yhtä kivoja vai onko toinen vähä kivempi?

H10: Joo. Lukulumo.

Haastattelija: Osaaksä kertoo, miks se on kivempi?

H10: Koska siin saa ilmaseksi kuunnella.

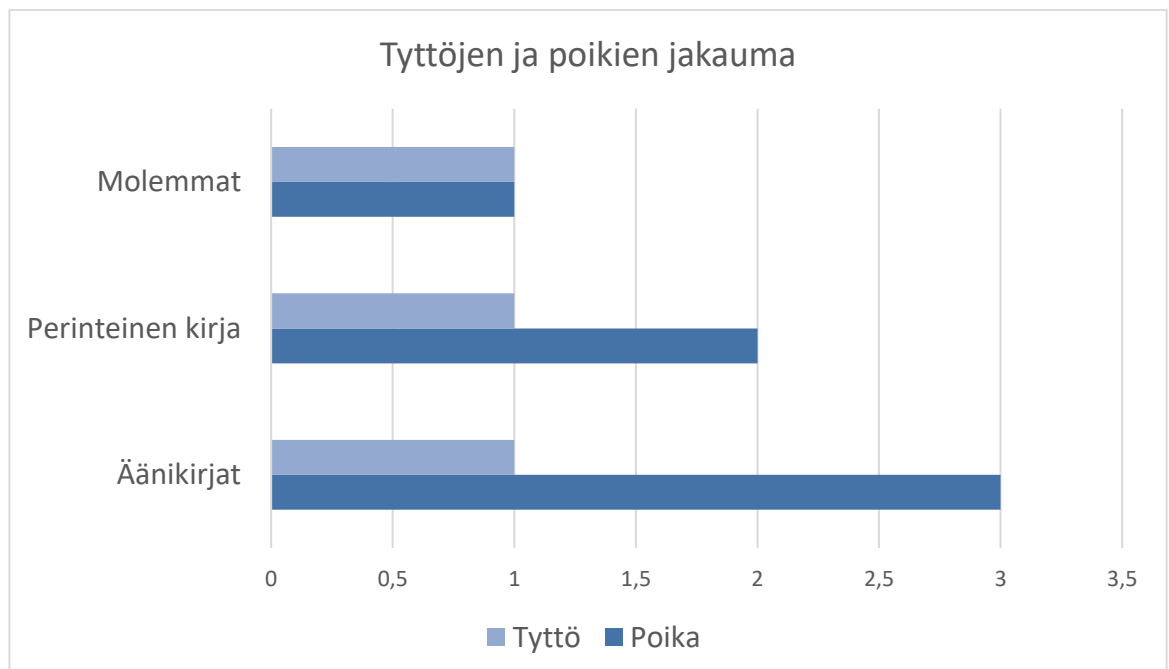
Haastattelija: Mikä muu siinä Lukulumos on kivaa?

H10: Hmm. Koska voi olla rauhassa ja kuunnella rauhassa.

Haastattelija: No mikäs siinä on kivaa, jos aikuinen lukee?

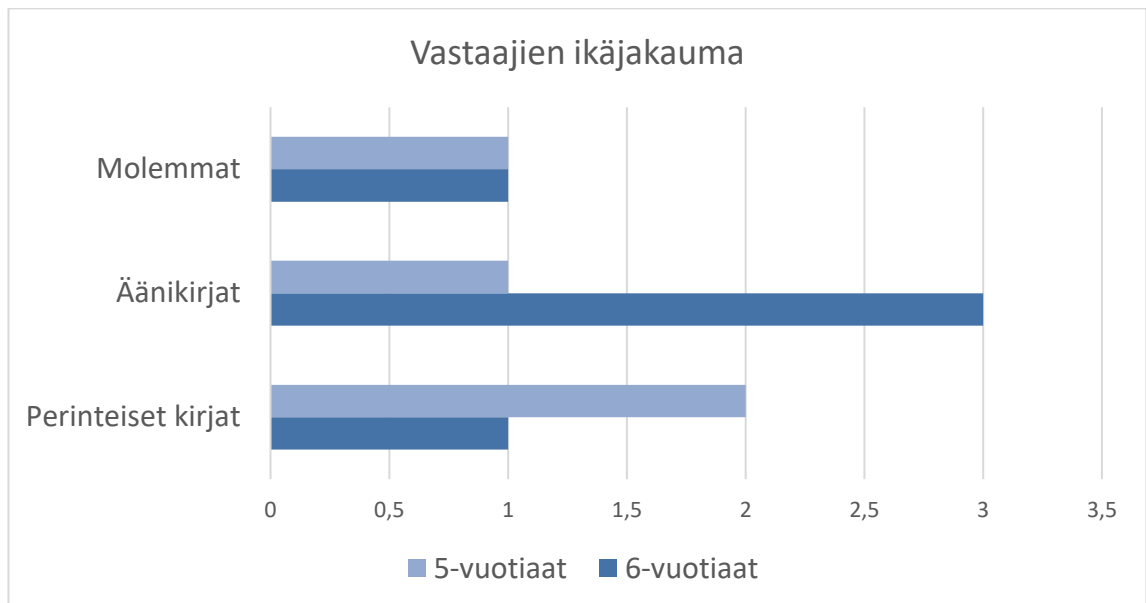
H10: Koska on tietty ääni.

Kysymykseen vastanneista kolme oli tyttöä ja kuusi poikaa, minkä vuoksi sukupuolijakaumasta ei voi tehdä kunnon johtopäätöksiä ja vertauksia. Tyttöjen äänet kuitenkin jakautuivat tasaisesti vaihtoehtoihin, kun taas poikien äänet hajaantuivat enemmän. Kuviossa 2 näkyy, kuinka tyttöjen ja poikien mielipiteet jakaantuivat.

Kuvio 2. Tyttöjen ja poikien jakauma.

Haastattelemiani lapset olivat 5- ja 6-vuotiaita. 5-vuotiaita oli neljä ja 6-vuotiaita viisi. Halusin havainnollistaa kuviolla 3 lasten vastauksia ikäjakauman perusteella. Kaksi 5-vuotiasta piti enemmän siitä, että aikuinen lukee, kun taas kolme 6-vuotiasta piti enemmän äänikirjoista. Yksi 5-vuotias piti enemmän äänikirjoista, ja yksi 6-vuotias taas piti enemmän siitä, että aikuinen lukee. Lapset, jotka pitivät molemmista, olivat 5- ja 6-vuotiaita. Toinen heistä, joka tarkoitti Lukulumon olevan vähän mukavampi, oli 6-vuotias. Kuviosta huomaa, että ikäjakaumassa ilmeni suurimmat eroavaisuudet. Mielenkiintoista tuloksissa on se, kuinka 6-vuotiaista lapsista enemmän vastasi äänikirjojen olevan mukavampia kuin perinteisten kirjojen, kun taas 5-vuotiaista enemmistö vastasi perinteisten kirjojen olevan mukavampia.

Kuvio 3. Vastaajien ikäjakauma

6.3 Lasten kokemukset satujen tapahtumista

Koska saduissa on yleensä jokin opetus, esimerkiksi hyvä voittaa pahan, oikean ja väärän ero, ei saa kiusata tai jokin varoitus, halusin selvittää, muistaako kukaan lapsista tällaista opetusta. Kysyessäni haastateltavilta lapsilta tätä kukaan heistä ei tiennyt tai muistanut mitään sadun opetusta. Mainitsin heille muutamia esimerkkejä, joiden jälkeen kolme lapsista muisti jonkin onnellisen lopun ja yksi muisti kuinka hyvä voitti pahan. Yksi lapsi mainitsi, että Robin Hoodissa on onnellinen loppu ja yksi muisti, että sadussa joku sai ystävän.

H8: Onnellinen loppu. Semmonen Aku Ankassa, että ne Tiku ja Taku tekivät pesää Aku Ankan kotiin ja sitte Aku Ankka siivos sitä koko ajan. Ja sitte, kun ne tutustu toisiinsa nii sitte Aku Ankka ja sen pojat rakensi Tikulle ja Takulle puuhun oman pesän.

Haastattelija: Muistaksä mitään sadun opetusta?

H5: En.

Haastattelija: Jotain vaikka onnellista loppua tai sitte vaikka hyvä voittoa pahan.

H5: Tai oon. Yhestä kirjasta niin siellä taisteli yhet vastustaja ja yks toinen vastustaja ja sitte loppu pääty sellanen, että maanjäristys sillä toisella oli hallitseva ja toisella ei niin se toinen oli just saamassa se super se hyvis sen nii sitte se toinen hävis.

Saduilla on monia positiivisia vaikutuksia lapsen kehitykseen ja niiden lukeminen sekä kuunteleminen voi auttaa monenlaisissa tilanteissa. Satuja voi käyttää myös jonkin tilanteen tai asian selittämisessä. Neljä kymmenestä lapsesta ei osannut vastata, heiltä kysyttäessä, voisivatko sadut auttaa jotenkin lasta. Kolme vastanneista lapsista ajatteli, että mukavat ja kauniit sadut voisivat auttaa lasta. Kaksi heistä ei osannut kertoa, miten ne voisivat auttaa. Yksi heistä osasi kertoa, että pelottavat sadut voivat tulla uniin, jolloin ei pysty nukkumaan.

Haastattelija: Minkälaisissa tilanteissa sinun mielestä sadut vois auttaa?

H7: No sellaisissa, että ne on kivoja eikä yhtään pahoja.

Kolme muutakin lasta mainitsi, että sadut voivat auttaa nukahtamisessa. Satujen tärkeys nukkumaan mennessä nousi myös tässä kysymyksessä esiin. Yksi lapsi kertoi satujen myös auttavan, jos on paha mieli. Varsinkin näissä vastauksissa korostui aikuisen rooli, sillä aikuisen läsnäolo ja tuki liitettiin avun saamiseen.

H10: Vaikka semmosissa, jos lapsi ei saa unta niin sitte voi lukea aikuisen sadun.

H8: No vaikka sitte, jos jotain lasta itkettää, niin sitte aikuinen voi lohduttaa, että voidaan vaikka lukee kirja.

Haastattelija: Onko sadut joskus auttanu sua jotenkin?

H2: Että mä saan unta. Ja jos on hikinen niin sitte luetaan kirjaa ja sitte on rauhallinen siinä.

Vastauksista ilmeni se, että lapsille ei jäänyt erityisemmin mieleen saduissa olleet opetukset. Tämä ei kuitenkaan todista sitä, etteikö lapsille olisi jäänyt alitajuisesti mieleen jokin opetus. Pari lasta osasi kertoa hyvän ja pahan taistelusta sekä siitä, että joku sai sadun lopussa ystävän. Myös tätä aihetta tutkiessani lasten vastauksista kuitenkin korostui eniten se, että he liittyivät sadut rauhoittumiseen ja nukkumaan menoon.

6.4 Sadutus ja satuhieronta

Sadutus käsitteenä oli kaikille lapsille vieras, sillä kukaan haastattelemistani lapsista ei tiennyt mitä se tarkoittaa. Selitettyäni, mitä sadutus on, neljä lasta kertoi, että heitä on sadutettu. Heistä puolet oli tyttöjä ja puolet poikia. Loput lapset vastasivat, että heitä ei ole koskaan sadutettu. Kaksi näistä sadutetuista lapsista kertoi sadutuksessa kivointa olevan se, että äiti kirjoitti heidän satunsa ylös. Kaksi taas vastasi, että kivointa oli se, kun sai kertoa ja piirtää tarinaa. Kenenkään mielestä sadutuksessa ei ollut mitään tylsää.

Haastattelija: Mikä siinä sun mielestä oli kaikista kivointa, kun sua sadutettiin?

H4: Silloin voi kertoa, mitä tapahtuu.

H8: Mä tein joulupukkitarinan niin sitten mä sanoin tarinan ja sitte äiti kirjotti sen.

Haastattelija: Mikä siinä oli kivointa?

H8: Se oli kivaa, että äiti kirjotti sen, koska mä en osaa kirjoittaa.

Haastattelija: Mikä sun mielestä siinä oli kaikista kivointa?

H1: Noku äiti kirjoittaa ne ylös.

Kun kysyin, tietääkö lapsi mitä satuhieronta on, vain yksi lapsi vastasi, ettei tiedä. Selitettyäni, mitä se on, hän osasi kuitenkin kertoa, että häntä on satuhierottu päiväkodissa. Useampi lapsista kertoi, että heitä on satuhierottu päiväkodissa, ja he osasivat kertoa hyvin tarkasti, mitä satuhieronta on. Vain yksi lapsi sanoi, että häntä ei ole satuhierottu, mutta hän silti tiesi, mitä se on. Satuhieronta oli siis huomattavasti tutumpi lapsille niin käsitteenä kuin käytännössäkin verrattuna sadutukseen.

H8: Siinä mennään semmoseen jonoon ja sitte ja vaikka aikuinen kertoo jotain tarinaa ja tehdään selkään semmosia kuvioita.

H4: Sellasta, että kaikki tekee sillei miten aikuiset tekee, näyttää.

H9: Tiedän, että joku kutittaa tai tekee jotain kuviota.

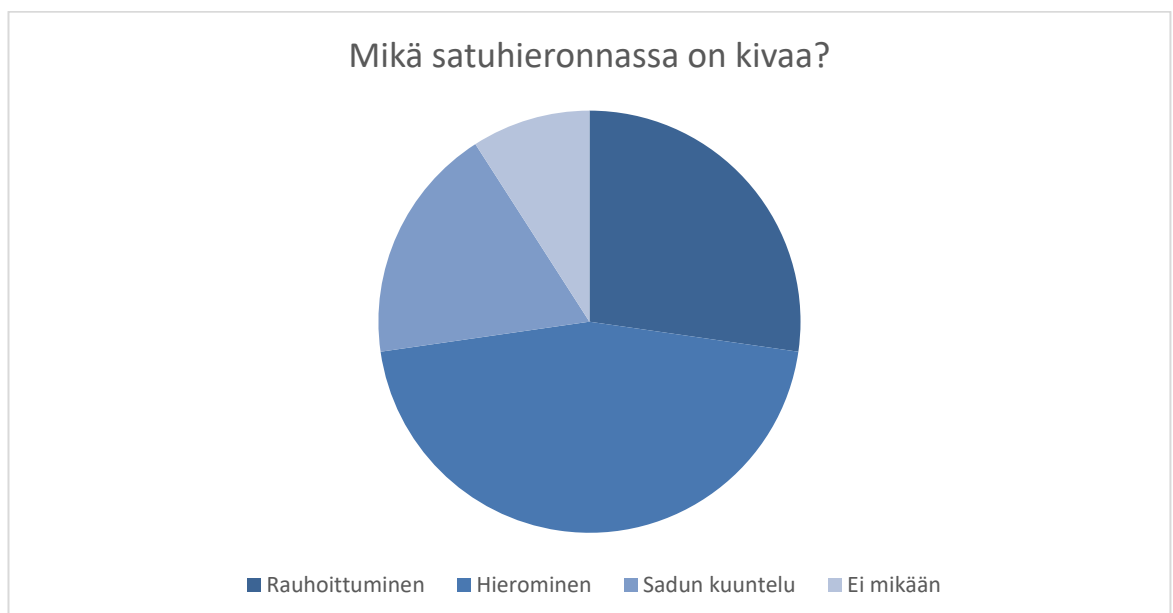
Lapsista kolme vastasi, että satuhieronnassa kivointa on se, kun pystyy rauhoittumaan, kun taas viisi lasta vastasi, että kivointa oli itse hierominen. Osa lapsista sanoi mukavinta olevan se, että hän sai itse hieroa, kun taas osa heistä sanoi, että mukavinta oli se, kun häntä hierottiin. Kaksi lapsista kertoi satuhieronnassa kivaa olevan myös se, että samalla voi kuunnella satua. Yksi lapsi vastasi kysyessäni, mikä satuhieronnassa on kivointa, että ei mikään, mutta kertoi silti tykänneensä siitä. Näitä tuloksia olen havainnollistanut kuvion 4 avulla. Kuuden lapsen mielestä satuhieronnassa ei ollut mitään tylsää. Yksi lapsi taas vastasi, että tylsintä siinä oli se, että sadun kuuntelemista oli liikaa.

Haastattelija: Oliko siinä jotain tylsää, mistä sä et tykänny?

H10: Koska on liikaa.

Haastattelija: Mitä siinä oli liikaa?

H10: Satua. Liian kauan kuuntelemista.

Kuvio 4. Mikä satuhieronnassa on kivaa?

Satuhieronnan on tarkoitus rentouttaa ja rauhoittaa niin lasta kuin aikuistakin. Kaikki lapset pitivät satuhieronnasta eikä kukaan sanonut sen olevan inhottavan tuntuista. Lapsista neljä kertoi satuhieronnan tuntuvan kivalta, kaksi kertoi sen tuntuvan hyvältä ja yksi osasi kertoa sen tuntuvan rentouttavalta. Satuhieronnan kerrottiin tuntuvan myös ihanalta ja hauskalta. Yksi lapsi osasi kertoa hieronnan tuntuvan hyvältä, koska häntä hierottiin niin hellästi. Kolme lapsista kertoi sen myös kutittavan.

H4: Se tuntuu rentouttavalta.

Haastattelija: Mikä siinä oli sun mielestä kaikista kivointa?

H2: Se ku se hieroo.

Haastattelija: Mikä siinä hieromises oli kivointa?

H2: No se hieroo nii hellästi.

Haastattelija: Mikä siinä oli kivointa?

H10: Koska vähä kutitti ja sitte pysty rauhottumaan.

Haastattelija: Mikäs muu siinä oli kivaa?

H10: Voi kuunnella satua.

Sadutus oli lapsille huomattavasti vieraampi aihe kuin satuhieronta. Jo pelkästään sadutus käsitteenä oli lapsille täysin vieras, kun taas satuhieronnan lapset osasivat kuvailla hyvinkin tarkasti. Lasten oli myös paljon helpompi kertoa, mikä satuhieronnassa on kivointa, kuin kertoa, mikä sadutuksessa on kivointa. Tämä myötäilee sitä huomiota, että sadutus ei ole lapsille yhtään niin tuttu menetelmä kuin satuhieronta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Äänikirjat ovat myös lasten suosiossa

Opinnäytetyöni aihetta valitessani ja suunnitellessani minulla oli heti yksi selkeä tutkimuskysymys, mitä halusin tutkia. Halusin ottaa selvää siitä, pitävätkö lapset enemmän äänikirjoista vai siitä, että aikuinen lukee heille perinteistä kirjaa. Halusin tutkia tätä aihetta, koska äänikirjat ovat melko uusi ilmiö. En myöskään löytänyt tällaisia tutkimuksia, joissa lapsilta olisi kysytty kyseisestä aiheesta. Valitsin yhteistyöpäiväkodin tämän tutkimuskysymyksen perusteella, sillä minulle kerrottiin, että kyseisessä päiväkodissa on käytössä Lukulumo-sovellus. Näin varmistin, että jokainen lapsi tietää, mistä äänikirjassa on kyse ja heillä on ollut ainakin mahdollisuus joskus kuunnella äänikirjaa. Yksi lapsi kuitenkin kertoi, ettei ole kuunnellut äänikirjoja, joten häntä ei voinut ottaa tähän vertailuun mukaan.

Lasten mielipiteet jakautuivat melko tasaisesti äänikirjojen ja normaalien kirjojen välillä. Noin puolet vastasi, että äänikirjat ovat mukavampia. Pictonin ja Clarkin (2015, 7) Lontoossa tehdyssä jokavuotisessa lukutaitotutkimuksessa tuhannet 8–16-vuotiaat vastasivat kyselyyn, joka koski lasten ja nuorten lukutaitoasenteita- ja käyttäytymistä. Myös tässä tutkimuksessa oli selvitetty sitä, lukevatko lapset ja nuoret mieluummin perinteisiä kirjoja vai älylaitteilla. Tutkimuksessa selvisi, että he pitävät enemmän tietokoneella ja muilla älylaitteilla lukemisesta kuin perinteisistä kirjoista. Minun tutkimuksessani oli todella pieni otos 5–6-vuotiaista lapsista, joita haastatelin. Pictonin ja Clarkin tutkimuksessa haastateltavat lapset olivat lisäksi paljon vanhempia ja heidän ikäjakaumansa oli paljon laajempi kuin minun tutkimuksessani. Olisi mielenkiintoista tutkia asiaa myös Suomessa vähän laajemmalla mittakaavalla ja isommalla otoksella. Tutkimusten tulokset kaikesta huolimatta tukevat toisiaan niin, että lapset ja nuoret ovat nykyään enemmän kiinnostuneita älylaitteissa olevasta kirjallisuudesta kuin perinteisestä kirjallisuudesta.

Yksi lapsi mainitsi, että pitää äänikirjoista enemmän, sillä saa valita itse, mitä lukee. Sovelluksesta lapsen on varmasti todella helppo valita itse kirja. Tästä tuli mieleen, että onkohan kirjasto tuttu paikka lapselle, sillä yhtä lailla varmasti sielläkin lapsi

saisi itse valita kirjat, jotka hän haluaa lainata. Pohdin, voiko näihin tuloksiin vaikuttaa vallitseva koronatilanne. Ehkä kirjastossa käynti on tämän takia vähentynyt, minkä vuoksi äänikirjojen suosio taas on kasvanut. Gustafsson (2020) tukee tätä ajatusta, sillä äänikirjojen suosio on kasvanut räjähdysmäisesti 2020 vuonna. Äänikirjat ovat olleet kuitenkin jo ennen koronaa muutamia vuosia huimassa kasvussa.

Nykymaailmassa yhä useampi asia siirtyy sähköiseen muotoon ja älylaitteiden käyttö monipuolistuu ja kasvaa. Tämä asia vaikuttaa varmasti siihen, että äänikirjat yleistyvät yhä enemmän. Stolt (2019) pohtii myös sitä, että maailmamme muuttuu yhä enemmän sähköiseen muotoon, ja sähköisten kanavien tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään yhä enemmän, minkä vuoksi onkin hyvä, että lapsi oppii käyttämään erilaisia sähköisiä viestimiä. Lasten vastauksista huomasin sen, että he ovat kiinnostuneita älylaitteista ja pitävät niiden katsomisesta. Ainakin kaksi lasta nimittäin kertoi pitävänsä äänikirjoista, sillä niitä saa katsoa tabletilta, tietokoneelta tai puhelimelta.

Stoltin (2019) mukaan lapset ovat hyvin helppo saada satujen maailmaan äänikirjojen avulla, sillä äänikirjat ovat niin vaivattomasti saatavilla. Pohdin itsekin sitä, että äänikirjat voivat helpottaa paljon myös vanhempien arkea, sillä lapsen rauhoittuessa kuuntelemaan äänikirjaa, heille jää omaa aikaa hoitaa jotain muita asioita. Stolt (2019) kuitenkin muistuttaa, että äänikirjat eivät korvaa lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta eikä lapsi saa tarvitsemaansa läheisyyttä tätä kautta. Aikuisten tulisi siis muistaa kuitenkin muilla tavoin antaa lapselle läheisyyttä ja aikaa.

Tuloksissa oli mielenkiintoista se, että 6-vuotiaat pitivät enemmän äänikirjoista, kun taas 5-vuotiaat pitivät enemmän perinteisistä kirjoista. Mietin, voisiko tähän vaikuttaa se, että 6-vuotiaat ovat jo esikoululaisia, joten heillä on ehkä enemmän ruutu-aikaa ja jollakin voi olla jopa oma älylaite. Lukulumossa on ominaisuuksia, jotka voivat auttaa lasta oppimaan lukemaan. 6-vuotiaana aloitetaan lukemisen alkeiden opettelua, jossa esimerkiksi siis Lukulumoa voidaan käyttää apuna. Yksi lapsi vastasikin saduissa olevan parasta se, että hän voisi oppia lukemaan.

Oli kyseessä sitten äänikirja tai perinteinen kirja, lasten vastauksista nousi saduissa tärkeimmäksi asiaksi kuvat. Jokipaltion (1997, 29, 33) mukaan kuvat ovat lapsille

monin tavoin tärkeitä. Kuvilla voi olla vaikutusta koko sisällön tunnelman muotoutumisessa, ja ne saattavat auttaa lasta ymmärtämään ja nauttimaan sisällöstä enemmän. Jotkut tutkijat ovat sitä mieltä, että satujen kuvittaminen on haitallista, sillä lapsen mielikuvitus kuulemma sidotaan liiaksi annettuihin malleihin. Jokipaltio (1997, 35, 38, 43) on kuitenkin eri mieltä. Hänen mielestään kuva on vain ylylke sille, mistä mielikuvitus jatkaa. Hänen mielestään kuvilla voi myös kertoa sellaisia yksityiskohdita, mitä tekstillä ei voi. Lukukeskuksen (2018b) mukaan sadut kehittävät mielikuvitusta, joka taas luo virikkeitä lapsen luovaan leikkiin. Yksi lapsista kertoi saduissa olevan parasta se, että hän saa itse kuvitella, miltä asiat näyttävät. Mielestäni onkin tärkeää, että lapsella on mahdollisuus niin kuvakirjoihin kuin myös sellaisiin, missä ei ole kuvia.

Yksi lapsista kertoi, kuinka hänen hoitokaverinsa sai nuorempana kuunnella Lukulumoa, sillä hän ei osannut vielä suomea vaan puhui espanjaa. Myöhemmin hän kuitenkin sai myös lukea kirjoja ollessaan vähän vanhempi ja ilmeisesti oppiessaan suomen kieltä. Jäin miettimään hyödynnetäänkö Lukulumoa niin paljon kuin olisi mahdollista myös sellaisten lasten kanssa, joiden äidinkieli on suomi. Pohdin, onko jokaisella lapsella mahdollisuus kuunnella tasapuolisesti äänikirjaa, sillä äänikirjoilla kuitenkin on myös sellaisia positiivisia vaikutuksia, joita perinteistä kirjaa lukemalla ei välttämättä saa. Stoltin (2019) mukaan äänikirjat voivat auttaa lasta käyttämään esimerkiksi erilaisia sähköisiä viestimiä, joka on tärkeä taito tässä sähköiseen muotoon muuttuvassa maailmassa.

7.2 Sadut voivat auttaa lasta tiedostamattomasti

Teoriaa kirjoittaessani satujen merkityksestä lapsen kehitykselle tuli toinen tutkimuskysymys mieleen. Sadut vaikuttavat monialaisesti lapsen kehitykseen. Ylönen (2007, 7–8, 27) kertoo satujen vaikuttavan esimerkiksi lapsen tunnetaitoihin ja moraaliseen kehitykseen. Lapsi voi esimerkiksi tiedostamattaan samaistua sadussa esiintyvän henkilön tilanteeseen ja oppia tätä kautta, miten selviytyä tästä tilanteesta. Sadut ovat myös hyvä tapa käsitellä tunne-elämän haasteita ja pyrkiä vähentämään niitä.

Halusin tutkia sitä, miten lapset kokevat, voiko sadut auttaa heitä jossain tilanteessa. Ajattelin etukäteen, että kysymys voi olla hieman haastava lapsille, mutta halusin silti ottaa sen tutkimuskysymyksekseni. Kymmenestä lapsesta kolme vastasi, ettei tiedä, ja yksi lapsi vastasi, että ei mitenkään. Lopuilta kuudelta lapselta sain melko samantyyliisiä vastauksia. Moni mainitsi satujen auttavan nukahtamisessa tai rauhoittumisessa. Yksi lapsi kertoi satujen auttavan, jos lasta itkettää. Tällöin aikuinen voi kysyä lapselta, haluaako hän, että luetaan kirja. Ylösen (2007, 7–8) mukaan saduilla voi olla välineellinen arvo, joka muodostuu sanomasta. Tällainen sanoma voi olla esimerkiksi surun lievittäminen tai hyväksytyksi tuleminen.

Heikkilä-Halttunen (2021) kertoo lastenkirjoilla olevan tapana loitontaa haastavat tai vaikeaksi mielletyt teemat esimerkiksi eläinten maailmaan. Tällöin lapsen on helppompaa samaistua niihin. Ylösen (2007, 7–8) tarkentaa vielä, että tällaisessa tilanteessa lapsen samaistuminen sadun tapahtumiin tapahtuu intuitiivisesti. Mietin, että tämä voi olla syy siihen, miksi lapset eivät osanneet kertoa satujen auttaneen heidän mahdollisissa haastavissa tilanteissaan, sillä tämä samaistuminen ei ole tapahtunut tietoisesti. Tämän vuoksi olisikin tärkeää lukea päiväkodissa monipuolisesti kirjoja, sillä ne voivat tiedostamatta auttaa jotain lasta heidän haasteissaan, joista välttämättä kukaan muu ei edes tiedä.

Tutkimustuloksissa nousi selkeästi esiin se, että lapset pitivät satuja tärkeänä asiana nukkumaan tai levolle mentäessä. Siimesin (2021) mukaan erinäiset rutiinit ovat lapsiperheille tärkeitä. Yksi tämmöisistä rutiineista voi olla iltasatu, joka on hyvä tapa sisällyttää lukemisen osaksi päivittäistä toimintaa. Iltasatu on hyvä tapa auttaa lasta nukahtamaan ja se myös mahdollistaa erilaisten tunteiden kokemisen. Tutun aikuisen ääni ja läsnäolo luovat lapselle turvaa, vaikka satu olisikin jännittävä. Yksi lapsi kuitenkin mainitsi, että pelottavat kirjat voivat tulla uniin. Pari muuta lasta vastasi, että mukavat sadut auttavat nukahtamaan. Tämä vahvistaa sitä, kuinka tärkeää lapsille on lukea kotona ennen nukkumaan menoa tai päiväkodissa lepoa hetkellä.

Osasin odottaa, että lasten voi olla vaikea vastata kysymykseen, miten sadut voivat auttaa lasta. Yleensä sadun opetusta ei kerrota suoraan, joten lapset eivät välttämättä tiedosta sitä, minkä vuoksi heidän oli vaikea vastata tähän kysymykseen. Yllätyin kuitenkin hieman siitä, kuinka samantyyliiset kaikkien lasten vastaukset olivat ja kuinka he kaikki mainitsivat mukavien satujen auttavan rauhoittumisessa.

7.3 Sadutus ja satuhieronta vaikuttavat positiivisesti lapsiin

7.3.1 Sadutus

Halusin perinteisten satujen lisäksi ottaa osaksi opinnäytetyötäni myös sadutuksen ja satuhieronnan. Koen, että nämä liittyvät vahvasti perinteisiin satuihin ja niiden vaikutukset lapsen kehitykseen ovat samankaltaiset, ja ne liittyvät osaltaan toisiinsa. Halusin siis tutkia sitä, tietävätkö 5–6-vuotiaat lapset sadutus ja satuhieronta käsitteitä ja ovatko ne heille tuttuja käytännössä. Minua kiinnosti myös se, mikä niissä on lapsille mieluista ja onko jotain, mistä he eivät pidä.

Kun tutkin sadutusta, oli hieman haastavaa saada tähän vastauksia, sillä osaa lapsista ei ollut koskaan sadutettu. Käsite oli muutenkin jokaiselle lapselle vieras eikä kukaan tiennyt, mitä se tarkoittaa ennen kuin selitin sen heille. Yllätyin hieman ensinnäkin siitä, että kukaan lapsista ei tiennyt, mitä sadutus käsitteenä tarkoittaa, mutta yllätyin myös siitä, kuinka moni lapsista vastasi, ettei häntä ole koskaan sadutettu.

Karlssonin (2014, 18–20) mukaan sadutuksen keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa vastavuoroinen kohtaaminen ja kuuntelu, kerronta, lasten ja aikuisten ajatusten kirjaaminen sekä yhdessä tekeminen. Malander ja Ojala (2013, 11) pitävät sadutuksen tarkoituksena lapsen osallistamista eli saada hänen äänensä kuuluviin sekä rohkaista jakamaan hänen omia ajatuksiaan. Kinanen (2009, 89–90) taas huomauttaa, että sadutuksen avulla lapsi huomaa, että hänen ajatuksensa kiinnostavat aikuista oikeasti ja että ne ovat tärkeitä. Kun kysyin, mikä sadutuksessa lasten mielestä oli kivointa, puolet vastasi, että se kun äiti kirjoittaa heidän satunsa ylös. Tästä voi päätellä, että lapset pitivät siitä, että he saivat viettää äitinsä kanssa aikaa ja heidän äitinsä kuunteli heitä ja kirjoitti heidän tarinansa ylös. Puolet vastasi, että kivointa oli kertoa ja piirtää tarinaa. Myös tästä voi päätellä, että lapsille oli tärkeää se, että joku oli kiinnostunut heidän tarinastaan ja kirjoitti sen ylös. Lasten mielestä sadutuksessa ei ollut mitään tylsää.

Sadutus on tärkeä menetelmä, jotta myös hiljaisempien tai vähemmän kieltä osavien lasten äänet saadaan kuuluviin ja toisaalta taas puheliaimmat lapset oppivat

kuuntelemaan (Malandar & Ojala 2013, 11). Mielestäni tämän vuoksi sadutusta tulisikin harjoittaa varhaiskasvatuksessa, sillä se edistää lasten tasa-arvoisuutta, ja jokaisella lapsella olisi mahdollisuus päästä kertomaan omista ajatuksistaan niistä kiinnostuneelle aikuiselle. Airaksinen (2015, 27) huomauttaakin, että saduttamisella on ryhmäännyttävä ja yhteishenkeä vahvistava vaikutus.

Mäen ja Arvolan (2009, 58) mukaan sadutus luo myös aikuisille mahdollisuuden kohdata lapset omana itsenään ja tutustua heidän sellaisiin piirteisiinsä, mitkä eivät välttämättä muuten tulisi ilmi. Karlsson (2021) nostaa esiin, että sadutus tuo eniten tietoa silloin, kun lasta sadutetaan säännöllisesti useamman kerran, sillä tällä tavoin saa tietää, miten lapsi ajattelee ja mitkä ovat hänen päällimmäiset ajatuksensa kulloinkin. Lapsi saa näin rohkeutta kertoa ajatuksistaan muissakin tilanteissa (Kinanen 2009, 89–90). Mielestäni tämän vuoksi olisi tärkeää, että varhaiskasvatuksessa sadutettaisiin lapsia säännöllisesti, sillä näin varhaiskasvatuksen henkilökunta oppisi tuntemaan lapset vielä paremmin sekä syvemmin ja he saisivat tärkeää tietoa siitä, minkälaisia lapsen ajatukset ovat. Tällä tavoin olisi helppo havaita, jos lapsen mielentilassa tapahtuu jokin muutos tai hänellä on tullut jokin huoli, jota hän ei osaa suoraan kertoa.

7.3.2 Satuhieronta

Kysyessäni lapsilta, tietävätkö he, mitä satuhieronta on, vain yksi lapsi vastasi, että ei tiedä. Kun selitin hänelle, mitä se on, hän osasi kuitenkin kertoa, että myös häntä on satuhierottu kuten kaikkia muitakin lukuun ottamatta yhtä lasta. Satuhieronta oli siis niin käsitteenä kuin käytännössäkin lapsille paljon tutumpi menetelmä kuin sadutus.

Tuovinen (2014, 8) kuvailee satuhierontaa menetelmänä, joka antaa mahdollisuuden opetella esimerkiksi tunne- ja empatiataitoja, sosiaalista vuorovaikutusta sekä itsensä että toisten arvostamista. Satuhieronta vahvistaa myös luottamussuhteita, tukee lapsen tervettä itsetunnon kehitystä ja mahdollistaa jakamattoman huomion hetkiä (Hyvinvoiva perhe 2020). Mäkelä (2005, 546) nostaa esiin tutkimuksia, joiden mukaan hieronnan on osoitettu laskevan hierottavan ihmisen stressitasoa. Rauhoittavan kosketuksen on myös todettu vaikuttavan aivojen toimintaan vähentämällä

stressiä ja näin vaikuttavan aivojen kehitykseen. Kolme vastanneista lapsista kertoikin satuhieronnassa parasta olevan rauhoittuminen. Suurin osa lapsista kuitenkin vastasi, että kivointa satuhieronnassa oli itse hierominen. Lapset pitivät siitä, että he saivat itse hieroa, mutta myös siitä, että heitä hierottiin.

Kuusi lapsista vastasi, että satuhieronnassa ei ollut mitään tylsää. Yhden lapsen mielestä satuhieronnassa oli liikaa sadun kuuntelemista. Yllätyin tästä vastauksesta, sillä yleensä satuhierontasadut ovat todella lyhyitä. Lapsi oli aiemmin kuitenkin kertonut pitäneensä satujen kuuntelemisesta. Myös lapsi, joka sanoi, että satuhieronnassa ei ole mitään kivaa, mutta kertoi silti pitäneensä siitä, mietitytti minua, sillä hänen vastauksensa olivat hieman ristiriitaiset.

Ylimaunu (2018, 15, 20) korostaa kasvattajien roolia kosketuksen pedagogisudessa. Kasvattajat voivat rohkaista sellaisia lapsia, jotka säikkyvät kosketusta, hieromalla hellästi muita lapsia. Näin aremmat lapset huomaavat toisten lasten nauttivan siitä, ja näin myös heidät voidaan saada osaksi kosketusta. Haastattelemiini lapset kertoivat satuhieronnasta tuntuvan muun muassa kivalta, hyvältä ja rentouttavalta. Kukaan lapsista ei pitänyt hierontaa epämiellyttävänä, vaan jokainen koki sen rauhoittavana ja mukavana asiana.

Rajalan ym. (2016) esittämässä tutkimuksessa varhaiskasvattajat kuvailivat satuhieronnasta vaikutuksia omaan mielikuviin lapsesta. He esimerkiksi näkivät satuhieronnasta avulla levottoman ja jopa haastavan lapsen myönteisemmällä tavalla. Satuhieronta lähentääkin kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Tuovisen (2014, 7) mukaan satuhieronnasta tarkoituksena on myönteisen kosketuksen avulla saada henkilölle aikaan tunne, että hänestä välitetään ja hänet nähdään ja tällä tavoin tukea hänen itsetuntoaan ja opettaa kunnioittamaan ihmisarvoa. Mielestäni tämän vuoksi satuhierontamenetelmää tulisi käyttää varhaiskasvatuksessa, sillä näin lapsi saa tarvitsemaansa positiivista huomiota ja satuhieronta edistää lisäksi tasa-arvoisuutta. Rajala ym. (2016) mainitsevatkin, että satuhieronta vahvistaa ystävyyssuhteita, osallisuutta, lapsiryhmään kuulumisen tunnetta sekä erilaisuuden hyväksymistä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni aiheen valitseminen oli melko helppoa, sillä sadut ovat olleet varsinkin omassa lapsuudessani todella isossa roolissa, ja olen aina pitänyt lukemisesta. Satujen lisäksi otin opinnäytetyöhöni mukaan sadutuksen ja satuhieronnan. Olen päässyt itse kokeilemaan näitä sosionomiopintojeni harjoitteluissa sekä työelämässäni, joten myös ne olivat minulle niin käsitteinä kuin käytännössäkin tuttuja asioita. Aihe oli siis itselle hyvin läheinen ja näin ollen mielenkiintoinen. Lisäksi suoritan varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyttä, mikä rajasi opinnäytetyön aiheen varhaiskasvatukseen liittyväksi. Halusin myös aiheeksi sellaisen, josta ei ole tehty aivan mahdolloman montaa tutkimusta. Muita aiheeseen liittyviä tutkimuksia etsiessäni huomasin, että tutkimukset, joissa lasten näkökulma olisi nostettu esiin, oli melko harvassa. Tämän vuoksi halusin omassa opinnäytetyössäni tuoda lasten ajatukset ja mielipiteet esiin.

Opinnäytetyöprosessin aloittaminen tuntui aluksi hyvin vaikealta. Alussa koin haastavaksi löytää tarpeeksi monta ja ajantasaista kirjallista lähdettä. Riittävän tuoreen kirjallisuuden löytäminen varsinkin saduista oli melko haastavaa. Työn edetessä lähteitä kuitenkin tuli riittävästi kuin itsestään. COVID-19:n eli koronaviruksen vuoksi viimeisen vuoden opintojeni harjoittelu siirtyi puoliksi kesälle ja puoliksi syksylle, mikä osaksi sotki opinnäytetyöprosessini aikataulua. Harjoittelun suoritettua sain töitä uudessa työpaikassa. Työelämän aloittaminen vei voimia, minkä vuoksi halusin keskittyä ensin rauhassa uuteen työpaikkaani. Kun paikka tuli tutuksi ja pääsin uuteen arkiryhtiini mukaan, pystyin taas keskittymään paremmin opinnäytetyöni tekoon. Alun perin tarkoituksenani oli valmistua 2020 joulukuussa, mutta valmistuminen siirtyi 2021 vuoden puolelle.

Opinnäytetyöprosessin edetessä kuitenkin innostuin työn tekemisestä yhä enemmän ja sain lisää itsevarmuutta kirjoittamiseen. Aihe pysyi koko prosessin ajan mielenkiintoisena eikä mitään suurempia vastoinkäymisiä tullut eteen. Työn kirjoittaminen sujui muuten jouhevasti, mutta tutkimustuloksia ja johtopäätöksiä miettiessäni tuli tunne, että en pääse kirjoittamisessa alkuun. Aiheen valittuani ja rajattuani sen, aloin etsimään aiheesta tietoa ja aloin kirjoittamaan teoriaa. Teoria muokkautui ja

lisääntyi tasaisesti koko prosessin ajan. Kun teoria oli pääpiirteittäin kirjoitettu, laadin haastattelurungon ja mietin tutkimuskysymykset. Kun haastattelurunko oli valmis, otin yhteyttä yhteistyöpäiväkotiin ja pyysin heitä välittämään lupahakemuksen vanhemmille. Lupahakemuksia palautui päiväkodille yli kolmekymmentä, joista vain muutamassa oli kielteinen vastaus. Sain siis helposti haluamani määrän haastateltavia lapsia. Samalla sovimme päiväkodin johtajan kanssa päivän, jolloin saan mennä päiväkodille nostamaan palautuneista lupahakemuslapuista satunnaisesti ne, joita haastattelin. Samana päivänä sovimme myös haastattelupäivän. Sovittu haastattelupäivä kuitenkin siirtyi viikolla eteenpäin vallinneen koronatilanteen vuoksi.

Minua jännitti haastattelut etukäteen melko paljon ja pelkäsin, että joudun toteuttamaan ne etäyhteyksin. Olenkin hyvin kiitollinen siitä, että kaikesta huolimatta sain toteuttaa haastattelut paikan päällä. Käydessäni päiväkodilla pyrin huolehtimaan turvaväleistä ja olemaan mahdollisimman vähän kontaktissa muiden henkilöiden kanssa. Käytin koko ajan maskia ja huolehdin hyvästä käsihygieniasta. Ennen haastatteluja jännitin, ovatko kysymykset liian vaikeita ja mitä jos kukaan ei osaa vastata niihin. Pelko osoittautui osaksi oikeaksi, sillä joihinkin kysymyksiin lasten oli vaikea vastata, eivätkä heidän vastauksensa olleet kovin laajoja. Litteroidessani haastatteluja ymmärsin, että olisin voinut myös itse tarttua heidän vastauksiinsa vielä enemmän ja yrittää saada enemmän keskustelua aiheesta. Tämän vuoksi vastausten analysointikin oli hieman haastavaa. Varsinkin kahdelta lapselta oli vaikeaa saada vastauksia, sillä kysyessäni, pitävätkö he satujen kuuntelusta, toinen vastasi ”en” ja toinen vastasi ”en kovin”. Ensimmäinen lapsi ei myöskään vastannut mitään suu- rimpaan osaan kysymyksistä. Työntekijä kertoi minulle ennen haastattelua, että on ihan normaalia, jos hän ei puhu mitään.

Vähäisten laajojen vastausten saaminen saattoi johtua siitä, että aihe ei ollut tarpeeksi mielenkiintoinen kyseisten lasten mielestä tai sitten aihe tuli vain niin yllättäen. Myös osa kysymyksistä saattoi olla liian vaikeita. Haastattelujen perusteella tutkimuskysymykset hieman muokkaantuivatkin sen mukaan, mihin aiheeseen lapset osasivat vastata parhaiten. Tutkimuskysymyksistä varsinkin ”Pitävätkö 5–6-vuotiaat lapset enemmän äänikirjoista vai perinteisen kirjan kuuntelemisesta?”-kysymys

oli heti alusta asti selvä, ja siihen lapset osasivatkin vastata hyvin. Kaikki haastattelutilanteet sujuivat kuitenkin hyvin, ja kaikki lapset ottivat minut hyvin vastaan. Tunnelma oli rento sekä rauhallinen, ja jokainen lapsi jaksoi keskittyä koko haastattelun ajan.

Opinnäytetyötä tehdessä opin todella paljon saduista ja niiden vaikutuksista lasten kehitykseen, mutta myös tutkimuksen tekemisestä sekä kirjoittamisesta. Prosessi oli pitkä ja välillä hieman raskaskin, mutta hyvin antoisa. Aihe oli itselle hyvin mielenkiintoinen ja opin siitä hyvin paljon itsekin. Uskon, että tästä on paljon hyötyä omassa työelämässäni, sillä nyt tiedostan niin paljon enemmän satujen tärkeydestä ja niiden vaikutuksista lapsiin. Olen todella tyytyväinen kaikesta huolimatta siihen, että valitsin haastatella lapsia, sillä oli hyvin mielenkiintoista kuulla heidän ajatuksiinsa ja tuntemuksiaan niin saduista kuin sadutuksesta ja satuhieronnastakin.

Sosionomin osaamista on jäsennetty kompetenssien avulla, joita päivitetään säännöllisesti työelämän vaatimuksissa tapahtuneiden muutosten perusteella. Näitä kompetensseja ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. (Arene 2017, 10.) Sosionomin tulee huomioida nämä kaikki osa-alueet varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöstäni on varmasti apua esimerkiksi muille varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville. Opinnäytetyössäni tulee esiin hyvin laajasti, kuinka monipuolisesti sadut, sadutus ja satuhieronta vaikuttavat lapsen kehitykseen. Tuloksissa tulee ilmi se, miten tärkeitä sadut ovat lasten mielestä. Lasten vastauksissa korostui paljon se, että satujen tarkoitus on saada heidät rauhoittumaan ja nukahtamaan. Iltasadun lukeminen on siis lapsille tärkeä asia, jonka aikuisten tulisi tiedostaa. Moni lapsista korosti varsinkin sitä, että päiväkodissa heitä on satuhierottu ja pari lasta muisti, mitä satua heille on lepohetkellä luettu. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien tulisikin muistaa, kuinka suuri merkitys saduilla on lapsille.

Uskon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä varsinkin yhteistyöpäiväkodilleni. Haastateltavien lasten vastauksista käy ilmi, että äänikirjat ovat myös lasten suosiossa. Tutkimukseni siis osoittaa, että yhteistyöpäiväkodissa käytössä olevaa Lukulumoa kannattaa hyödyntää mahdollisimman paljon unohtamatta kuitenkaan perinteisten

kirjojen lukua. Sadutus oli haastateltaville lapsille niin käsitteenä kuin käytännössäkin melko vieras. Tämä varmasti kannustaa niin aikuisia kuin lapsiakin tutustumaan enemmän tähän menetelmään ja ottamaan sen mukaan myös käytännössä. Satuhieronta oli haastateltaville lapsille tuttu menetelmä, ja he kertoivat tehneensä sitä päiväkodissa. Lapset kertoivat pitäneensä siitä, mikä varmasti kannustaa jatkossakin tämän menetelmän käyttämiseen. Opinnäytetyöni teoriaosuudessa olen avan- nut satujen merkityksen lisäksi sadutuksen ja satuhieronnan merkitystä lapsen ke- hitykselle, mikä auttaa ymmärtämään niiden tärkeyttä.

Opinnäytetyöni aiheet ovat melko laajoja, ja mielestäni niitä pystyisi pilkkomaan pie- nemmiksi osa-alueiksi ja tekemään jokaisesta osa-alueesta jatkotutkimuksen. Esi- merkiksi satuhieronnasta voisi tehdä oman jatkotutkimuksen, missä tutkittaisiin esi- merkiksi sitä, miten satuhieronta vaikuttaa lapsiin. Toinen jatkotutkimus, joka tuli mieleen, on satujen merkitys maahanmuuttajalapsen suomen kielen oppimiselle. Olisi mielenkiintoista lukea tutkimus siitä, miten satuja voisi hyödyntää kielenkehi- tyksessä sellaisten lasten kanssa, joiden äidinkieli ei ole suomi.

LÄHTEET

- Airaksinen, R., Ala-Vannesluoma, T., Karkkulainen, M., Kastu, R. & Pirhonen, P. 2015. Toimii!: Hoitajan opas luoviin menetelmiin. Helsinki: Otava. [Viitattu 5.10.2020].
- Arene. 2017. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren: Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 24.1.2021]. Saatavana: http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428
- Dunst, C., Simkus, A. & Hamby, D. 2012. Effects of Reading to Infants and Toddlers on Their Early Language Development. [Verkkojulkaisu]. CELLReviews 5 (4) 1;3. [Viitattu 19.1.2021]. Saatavana: https://www.earlyliteracylearning.org/cellreviews/cellreviews_v5_n4.pdf
- Gustafsson, M. 10.9.2020. Kirja-alaa ravistelee ennennäkemätön murros: äänikirjojen suosio räjähti, mutta kirjailijat jäivät nuolemaan näppejään: Kirjailijaliiton jäsenkyselystä selviää, että kirjailijat eivät ole juuri hyötynneet äänikirjojen kasvavasta suosiosta. [Verkkojulkaisu]. Yle. [Viitattu 26.1.2021]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-11534693>
- Hakulinen, T. 2021. Sana hallussa: Vanhemmat lukekaa pienelle lapsellenne. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 12.1.2021]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sana-hallussa>
- Hannila, P. & Kyngäs, P. 2008. Teemahaastattelu laadullisessa tutkimuksessa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 6.1.2021]. Saatavana: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/38214/stadia%E2%80%901210852529%E2%80%902.pdf?sequence=1>
- Heikkilä-Halttunen, P. 2021. Sana hallussa: Lastenkirjat ajassa kiinni. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 12.1.2021]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sana-hallussa>
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Oy Yliopistokustannus.
- Huotilainen, M. 2019. Näin aivot oppivat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyvinvoiva perhe. 2020. Mitä satuhieronta on? [Verkkosivu]. Oulun seudun omaishoitajat ry. [Viitattu 8.1.2021]. Saatavana: <https://hyvinvoivaperhe.fi/kortit/mita-satuhieronta-on/>

- Jantunen, T. 2007. Satu kasvattaa: Topeliuksen sadut ja kasvatusajattelu. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jokipaltio, J. 1997. Sadun voimat II: Polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Maaseudun sivistysliitto.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kaila, M. Reading aloud to children is quality time together!. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Lukukeskus ry. Lue lapselle. [Viitattu 13.1.2021]. Saatavana: <https://luelapselle.fi/reading-aloud-to-children-quality-time-together/>
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karlsson, L. 2014. Sadutus: Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karlsson, L. 2005. Sadutus: Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karlsson, L. 2021. Sadutuksen teoriasta. [Verkkojulkaisu]. Lapset kertovat ja toimivat. [Viitattu 13.1.2021]. Saatavana: <https://lapsetkertovat.org/toimintamme/sadutus/sadutus-teoria/>
- Karlsson, L. 2013. Storycrafting method—to share, participate, tell and listen in practice and research. [Verkkolehtiartikkeli]. Helsinki: The European Journal of Social & Behavioural Sciences, 2301–2218. [Viitattu 19.1.2021]. Saatavana: https://www.futureacademy.org.uk/files/menu_items/other/ejsbs88.pdf
- Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Karvonen, P. & Rikkola, L. 2006. Lukuleikkitaikoja. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Kinanen, M. 2009. Surusäkki: Vertaisryhmätyöskentelyä lasten sururyhmille. Lasten Keskus: Otava.
- Kohonen, I., Kuula-Luumi, A. & Spoo, S. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. [Viitattu 6.1.2021]. Saatavana: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Kolu, K. 2010a. Suomalainen satu 1. Helsinki: WSOY.

Kolu, K. 2010b. Suomalainen satu 2. Helsinki: WSOY.

Kotka, R. 2011. Tarinat tunteiden tulkkina: Toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmasta. Jyväskylä: PS-kustannus.

L 13.7.2018/540. Varhaiskasvatustalaki.

Laakso, M. 2018. Kielten rikas maailma jo ennen sanoja: Kielen oppimisen varhaisvaiheet, tuen tarpeen tunnistaminen ja tukemisen keinot. [Verkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 20.1.2021]. Saatavana: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/191663_laakso_kielten_riikas_maailma.pdf

Lehtinen, N. 2021. Fantasiassa on aina paikka pikkuveljelle. Aamulehti 23.1.2021, 22 (45445), B3.

Lukukeskus. 2018a. 5 faktaa lasten ja nuorten lukemisesta: Lukukeskuksen koostaa ajankohtaista tutkimustietoa lasten ja nuorten lukemisesta, lukutottumuksista, -motivaatiosta ja lukutaidosta. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Lukukeskus ry. Lue lapselle. [Viitattu 13.1.2021]. Saatavana: <https://luelapselle.fi/5-faktaa/>

Lukukeskus. 2018b. Leikki-ikäinen saa kirjoista virikkeitä luovaan leikkiin: Kuvakirjat opettavat myös sosiaalisen elämän pelisääntöjä. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Lukukeskus ry. Lue lapselle. [Viitattu 13.1.2021]. Saatavana: <https://luelapselle.fi/leikki-ikainen-saa-kirjoista-virikkeita-luovaan-leikkiin/>

Lukulumo. 2020. Lukulumo – monikielinen kuvakirjapalvelu varhaiskasvatukseen. [Verkkosivu]. Helsinki: ILT oppiminen OY. [Viitattu 30.9.2020]. Saatavana: <https://www.iltoppiminen.fi/palvelumme/lukulumo/>

Malander, E. & Ojala, T. 2013. Ipana-impro: Opas osallistavaan satuimprovisointiin. Tmi Raija Airaksinen Draamatyö.

Malinen, J. 31.8.2018. Kannattaako kirja ahmia silmillä vai korvilla? Äänikirjat vähentävät stressiä ja ovat näppäriä, mutta toisinaan kannattaa myös pysähtyä lukemaan. [Verkkosivu]. Yle. [Viitattu 8.1.2021]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-10290663>

Mediamuffinssi-hanke. 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. [Verkojulkaisu]. Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2008. [Viitattu 4.10.2020]. Saatavana: https://thl.fi/documents/732587/741077/mediakasvatus_varhaiskasvatuksessa.pdf

- Meirän vasu. 20.6.2017. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 30.9.2020]. Saatavana: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/9395243>
- Mäkelä, H. 5.2.2015. Satuhieronta: katse, kosketus, läsnäolo. [Verkkosivu]. Kasvun Taika. [Viitattu 7.10.2020]. Saatavana: <https://kasvun-taika.fi/blog/2015/02/05/satuhieronta/>
- Mäkelä, J. 2005. Kosketuksen merkitys lapsen kehityksessä. [Verkkolehtiartikkeli]. Suomen lääkärilehti 14 (60), 1545-1546. [Viitattu 9.1.2021]. Saatavana: https://asiakas.kotisivukone.com/files/pirpana2.tarjoaa.fi/tiedostot/kosketuksen_merkitys_artikkeli.pdf
- Mäki, S. & Arvola, P. 2009a. Satu kantaa lasta: Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 1. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Mäki, S. & Arvola, P. 2009b. Tarina tukee lasta: Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 2. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Opetushallitus. 2021. Kielten rikas maailma -materiaali. [Verkkajulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 20.1.2021]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielten-rikas-maailma-materiaali>
- Ojanen, S., Lappalainen, I. & Kurenniemi, M. 1980. Sadun avara maailma. Helsinki: Otava.
- Picton, I & Clark, C. 2015. The Impact of Ebooks on the Reading Motivation and Reading Skills of Children and Young People: A study of schools using RM Books. [Verkkajulkaisu]. Lontoo: National Literacy Trust. [Viitattu 19.1.2021]. Saatavana: https://cdn.literacytrust.org.uk/media/documents/2015_12_09_free_research_-_impact_of_ebooks_2015_8uTEZVb.pdf
- Pihlaja, P. & Viitala, R. 2018. Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rajala, H., Sinervo, T. & Karjalainen, A. 30.1.2016. Satuhieronta tukee lapsen hyvinvointia. [Verkkolehtiartikkeli]. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. [Viitattu 9.1.2021]. Saatavana: <https://www.talentia-lehti.fi/satuhieronta-tukee-lapsen-hyvinvointia/>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkanen, M., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa: Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. [Viitattu 4.10.2020]. Saatavana: https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf

- Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: PS-viestintä Oy.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemahaastattelu. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 6.1.2021]. Saatavana: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html
- Seppänen, T. 2017. Taiturin sanataideopas: Sanataidetta varhaiskasvatuksen käyttöön. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 30.9.2020]. Saatavana: <https://www.louhimo.com/wp-content/uploads/2020/05/Taiturin-sanataideopas.pdf>
- Siimes, U. 2021. Lue iltasatu! [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 25.1.2021]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sana-hallussa>
- Stolt, S. 2019. Tarina taaperolle – äänikirjana vai vanhemman lukemana? [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. [Viitattu 21.1.2021]. Saatavana: <https://blogs.helsinki.fi/med-viikonjuttu/2019/05/27/tarina-taaperolle-aanikirjana-vai-vanhemman-lukemana/>
- Talentia. 40/2018. Varhaiskasvatuslain kelpoisuuksia ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta: Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus (26 §). [Verkkolehtiartikkeli]. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. [Viitattu 18.1.2021]. Saatavana: <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuslain-kelpoisuuksia-ja-henkilostorakennetta-koskevat-saannokset-sosionomien-osalta/>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. 3.9.2019. Lapsen osallisuus. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. [Viitattu 18.1.2021]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>
- Tuomi, J. & Sarajärvi. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Tuovinen, S. 2014. Satuhieronta: Läsä olevan kosketuksen ja sadun taikaa. WSOY.
- Tuovinen, S. & Järvenpää, T. 2011. Mitä Satuhieronta on? [Verkkosivu]. Tampere: Tarina ja Kosketus Oy. [Viitattu 7.10.2020]. Saatavana: <https://satuhieronta.fi/mita-satuhieronta-on/>
- Tuovinen, S. & Penttinen, K. 2019. Metsän joulu: Lumoava satuhieronta-tarina. Oulu: Tarina ja kosketus Oy.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 30.9.2020]. Saatavana:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Ylimaunu, V. 2018. Kosketuksen merkitys varhaisissa vuorovaikutussuhteissa. [Verkkajulkaisu]. Oulu: Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kandidaatintutkielma. [Viitattu 9.1.2021]. Saatavana: <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201804281557.pdf>

Ylönen, H. 2007. Satulaivan matkassa: Sadut lapsen apuna vanhempien erotessa. Porvoo: Kirjapaino Uusimaa.

Ylönen, H. 2000. Lohditut linnut: Satujen merkitys lapselle. Tampere: Tammer Paino Oy.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Saatekirje/lupahakemus vanhemmille

Liite 3. Haastattelurunko

LIITE 1 Tutkimuslupa

Asia	<p>Tutkimuslupa / Niinistö Milla</p> <p>Milla Niinistö opiskelee sosionomiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa ja anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten.</p> <p>Tutkimuksen aihe: Lapsien kokemuksia satujen erilaisista muodoista</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa lasten mielipiteistä ja kokemuksista satukirjoista, sadutuksesta, satuhieronnasta sekä Lukulumosta.</p> <p>Aineistoa kerätään syksyn 2020 aikana haastattelemalla vähintään kymmentä 5-6 –vuotiasta lasta. Haastattelut toteutetaan [REDACTED] päiväkodissa.</p> <p>Opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika 31.12.2020.</p>
Päätös	<p>Päätän myöntää tutkimusluvan edellyttäen, että:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista - tutkimuksessa saatujen tietojen osalta noudatetaan salassapitovelvollisuutta - tutkimuksessa yksittäiset henkilöt eivät saa olla tunnistettavissa - yksi kappale valmiista tutkimuksesta luovutetaan maksutta varhaiskasvatukselle - tutkija antaa luvan julkaista tutkimuksensa sähköisessä muodossa Seinäjoen kaupungin kotisivuilla - tutkija sitoutuu esittelemään tutkimuksensa
Allekirjoitus	<p>Aija-Marita Näsänen, varhaiskasvatusjohtaja, p. 040 868 0902, aija-marita.nasanen@seinajoki.fi</p>
Oikaisu-vaatimusohje	<p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Kasvatus- ja opetuslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljantoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän (7) päivän kuluessa siitä, kun päätös on asetettu nähtäville kaupungin internetsivuille. Asianosaisen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä (7) päivänä kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana ja silloin kun päätös on annettu tiedoksi sähköisesti kolmantena (3) päivänä viestin lähettämisestä. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.</p>
Julkisesti nähtävänä	<p>Varhaiskasvatustoimisto 25.5.2020</p>
Tiedoksianto	<p>Kenelle Päivämäärä Milla Niinistö, [REDACTED] 20.5.2020 [REDACTED]</p> <p>Miten ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan ☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä ☐ Lähetetty sisäisessä postissa ☐ Luovutettu Vastaanottajan allekirjoitus ☒ Lähetetty sähköpostissa</p> <p>Tarja Siik, toimistos sihteeri</p>

LIITE 2 Saatekirje/lupahakemus vanhemmille

Hei [REDACTED] päiväkodin lasten vanhemmat!

Olen Seinäjoen ammattikorkeakoulun viimeisen vuoden sosionomi (AMK) opiskelija ja tällä hetkellä teen opinnäytetyötä. Aiheenani on lasten kokemukset saduista. Aikomukseni on haastatella 5-6 vuotiaita lapsia. Haastattelun teemoja ovat lasten kokemukset satujen kuuntelusta, satuhahmoista ja satujen tapahtumista sekä sadutus ja satuhieronta. Toivoisinkin, että voisin haastatella teidän lastanne opinnäytetyötäni varten.

Haastattelutilanteen toteutan lapsen ehdoilla ja teen haastattelusta mahdollisimman miellyttävän kokemuksen lapselle. Jokainen lapsi voi halutessaan kieltäytyä haastatteluun osallistumisesta. Haastattelut nauhoitetaan opinnäytetyötäni varten ja nauhoitukset tuhotaan niiden analysoinnin jälkeen. Lapsenne nimeä ei mainita missään kohtaa, joten haastattelut ovat täysin anonyymejä. Luvan saaneista ja halukkaista osallistujista valitsen satunnaisesti 10 lasta, joita haastattelen opinnäytetyötäni varten.

Lapsenne haastattelusta olisi minulle todella suuri apu opinnäytetyötäni varten ja toivoisinkin teiltä lupaa lapsenne haastatteluun. Haastattelut toteutetaan viikolla 49 [REDACTED] päiväkodilla. Toivoisin, että palauttaisitte allekirjoitetun lupahakemuksen **perjantaihin 27.11.** mennessä päiväkodin henkilökunnalle. Kiitos jo etukäteen!

Lisätietoja voitte kysyä sähköpostilla: milla.niinisto@seamk.fi

Ystävällisin terveisin Milla Niinistö

Lapsen nimi: _____

Lapsen ikä: _____

Ympyröi kyllä tai ei

Saako lapsenne osallistua haastatteluun?

Kyllä

Ei

Allekirjoitus: _____

LIITE 3 Haastattelurunko

Haastattelurunko

1. Taustatiedot

Lapsi saa esitellä itsensä

Minkä ikäinen lapsi on?

Lapsi voi kertoa päällimmäiset kuulumisensa

2. Kokemus satujen kuuntelemisesta

Tykkäätkö kuunnella satuja?

Mikä satujen kuuntelemisessä on parasta?

Millaisia satuja tykkäät kuunnella / millaisista saduista pidät?

Mikä on lempisatusi? / Mikä satu sinulle on luettu monta kertaa?

→ Miksi se on lempisatusi?

Mikä saduissa on parasta?

Pidätkö enemmän siitä, että aikuinen lukee vai Lukulumon kuuntelemisesta?

→ Miksi?

3. Kokemus satuhahmoista ja satujen tapahtumista

Mikä on kivointa, mitä saduissa voisi tapahtua?

Millaiset hahmot saduissa on kivoimpia?

Muistatko mitään sadun opetusta (esim. onnellinen loppu)

Minkälaisissa tilanteissa sadut voisivat auttaa?

→ Onko joku tilanne, missä sadut voisi auttaa jotain lasta?

4. Sadutus

Tiedätkö, mitä sadutus on?

→ Jos lapsi ei tiedä, kerron hänelle.

Onko sinua ikinä sadutettu?

Mikä oli kivointa ja mikä tylsintä?

Miltä se tuntui?

5. Satuhieronta

Tiedätkö, mitä satuhieronta on?

➔ Jos lapsi ei tiedä, kerron hänelle.

Onko sinua ikinä satuhierottu?

Mikä oli kivointa ja mikä tylsintä?

Miltä se tuntui?

6. Vapaata keskustelua aiheesta lapsen kanssa

Kiitos, tarran anto ja muusta juttelu